

Zdravniška tajnost v kazenskem pravu.*

Prof. dr. Metod Dolenc.

I. Opredelitev problema.

1. Vprašanje, kaj smejo zdravniki in njim zakonito vzporejene osebe zdravstvenega poklica izdati od tega, kar so iz-

* Uporabljena književnost: Od kompedijev kazenskega prava: Šilović: Kazneno pravo (5. izd.); Niketić: Kazneni zakonik i krivični sudski postupak (1920); Živanović: Osnovi krivičnog prava: Posebni dio (2. izd.). - Finger: Oest. Strafrecht II. (3. izd.); Herbst: Handbuch des allg. oest. Strafrechtes; Janka Kallina: Das oester. Strafrecht (4. izd.); Kudler: Erklärung des Strafgesetzes (1836); Lammasch-Rittler: Grundriss des oest. Strafrechtes (5. izd.); Stooss: Lehrbuch des oest. Strafrechtes (2. izd.); Ebermayer-Lobe-Rosenberg: Reichsstrafgesetzbuch mit bes. Berücksichtigung der Rechtsprechung des Reichsgerichtes (3. izd.); Frank: Das Strafgesetzbuch i. d. deutsche Reich (15. izd.); Liszt: Lehrbuch des deutsch. Strafrechtes (22. izd.); Olschhausen: Kommentar zum Strafgesetzbuch für das deutsche Reich (5. izd.); Freund: Strafgesetzbuch, Gerichtsverfassungsgesetz und Strafprozessordnung Sowjetrusslands (1925). — Od posebnih del, tičočih se zdravniške tajnosti: Živanović: Principi zakonodavnog regulisanja osnovnih problema pozivne tajne (Arhiv za pravne i društ. nauke, 1911. 1.); isto delo je izšlo že prej v nemščini: Goldammer: Archiv für Strafrecht, Jgg. 57 (1910); Graf zu Dohna: Die Rechtswidrigkeit als allg. gültiges Merkmal im Tatbestande strafb. Handlungen (1905); — Finger: Der Geheimnisbruch (Vergleich. Darstellung des in- und ausländ. Strafrechts; posebni del, IV. zvez., str. 293—415); Gruss: Die Anzeigepflicht des Arztes (1904); isti: Der Vorentwurf zu einem oest. Strafgesetzbuche, so weit er ärztliche Interessen berührt (1911); Gschmeidler: Haftpflicht der Aerzte (1910); Hilscher-Winkler: Die Stellung des Arztes in Gegenwart und Zukunft nach oest. Rechte. (Wiener Medic. Wochenschrift 1909, št. 45—50; tudi v obliki brošure 1910); Hoche-Brandenburg: Der Kampf gegen die Abtreibungsseuche (1927); Kienböck: Die Schweigepflicht der Aerzte und des Sanitätspersonals nach. oest. Recht (prvotno Ger. Ztg. 1906, št. 5, 6, 7; leta 1920 izdano, nekoliko razširjeno kot knjiga pod naslovom: Das Berufsgeheimnis der Aerzte und Sanitätspersonen); Moll: Aerztliche Ethik (1902); Placzek: Das Berufsgeheimnis des Arztes; Schütze: Über die Stellung der Medicinalpersonen zu den §§ 498 und 499 des StG. (Ger. Ztg. 1889, šte. 22); Tesar: Die Verletzung von Geheimnissen und die Reform des Strafrechtes (Ger. Z. 1912, šte. 11 do 14). Vollmann: Die Fruchtabtreibung als Volkskrankheit (1925). — V besedilu razprave kaže ime avtorja na njegovo tukaj navedeno delo, če mi posebej drugo delo citirano.

vedeli od svojih pacientov kaj jim je zabranjeno izdati, je postalo pereče. To ne velja samo sploh, ker se skoro v vseh kulturnih državah bliža preorientacija v pojmovanju problema kazni in vsled tega radikalna preosnova občnega kazenskega zakonika, ampak tudi še zaradi tega, ker zdravnikov dandanes ne smemo več imeti za osebe, ki izvršujejo svoj poklic zato, da zaslužijo denar, marveč za osebe, ki jim pritiče *officium nobile*, t. j. javnopravna dolžnost pomagati državi, da se njeni državljani vzdržujejo na zaželjeni višini glede zdravja in številnosti. Pereč pojav iz povojnega časa, ki resno ogroža zdravje in številnost ljudi, je postala naklepna odprava telesnega ploda. Znana je stvar, da se dá komaj en odstotek vseh storilcev privedi do kaznovanja. Za našo državo ni statističnih podatkov na razpolago. Zato naj navedemo najnovejše podatke za Nemčijo (H o c h e - B r a n d e n b u r g, str. 37), po katerih je število splavov naraslo v splošnem za 40—50 odstotkov, a oseb, ki so bile radi odprave telesnega ploda kaznovane, je bilo v letu 1913 samo 1036, v desetih letih pa je njih število že poskočilo na 3565, eno leto zatem pa na 5296. To so številke, ki kažejo jasno, kako nujna je potreba, da napové država boj tem pojavom, ki jih V o l l m a n n označuje za ljudsko bolezen, H o c h e - B r a n d e n b u r g pa za kugo splavov (*Abtreibungsseuche*). Oba avtorja kakor tudi V o l l m a n n pa sta napisala brošuri po naročilu odbora zveze nemških zdravniških združenj (*Deutscher Aerztevereinsbund*). Ako se taka korporacija čuti primorano, da se bori zoper kugo splavov, ter daje zdravnikom napotila, kako naj se boré zoper njo na zakoniti način, potem pač ne bo smela preslišati nobena pravna država takih svarilnih glasov. Urediti treba bodoče zakone, ki naj n a e n i s t r a n i dajejo zaščito bolnikom, da njihove tajnosti, ki jih morajo radi ljubega zdravja razodeti zdravnikom, ne pridejo do ušes nepoklicancev, kar bi bolnikom utegnilo škoditi na časti, ugledu in v gmotnem oziru, n a d r u g i s t r a n i pa omogočujejo zdravnikom, da smejo tiste tajnosti, ki stoje neposredno v vzročni zvezi s kugo splavov in z drugimi kaznivimi dejanji, razodeti, morda tudi le deloma, samo da se s tem postavijo v bran tako obrezljudenju kakor razpašnji spolnih bolezni, ki tvorijo že nevarnost za državo samo.

2. Če je bil problem, kakšno stališče naj zavzame zdravnik v borbi zoper zločinsko povzročene splave, neposredni povod za to razpravo, se vendar s tako enostranskim razmotrivanjem vprašanja zdravniške tajnosti v kazenskem pravu ne bi smeli zadovoljiti. Saj je le en del splošnega vprašanja, ki je bilo stavljeno na čelo uvoda, vendar pa tak del, ki ne more biti samo za se normiran, ampak le v zvezi s celokupnim problemom zdravniške tajnosti v kazenskem pravu. V nastopnih poglavjih se hočemo pečati najprej s sedanjo zakonodajo, in to tudi v državah, ki nam stoje glede kazenske zakonodaje po izvoru zakonov ali po sosedstvu precej blizu, za tem o osnutkih za nove kazenske zakonike istih držav, slednjič pa hočemo podati kritične misli o našem osnutku za edinstveni kazenski zakonik. Naj bi bil to majhen prinos v dokaz, da je vnovičen pregled navedenega osnutka v narodni skupščini nujno potreben, čeprav je zakonodajni odbor narodne skupščine ta osnutek že prerešetal.¹

II. Današnja zakonodaja.

1. V Sloveniji in Dalmaciji velja še stari avstrijski zakon iz leta 1852, ki se glede določbe o zdravniški tajnosti ne razlikuje od svojega predhodnika iz leta 1803.² Za naše vprašanje pridejo v poštev ta-le določila:

»§ 498: Zdravnik ali ranocelnik, porodničar ali babica, ki skrivnosti njih postrežbi izročene osebe komu drugemu, razen uradoma povprašujoče oblasti, razodenejo, naj se za ta prestopok kaznujejo prvičkrat s prepovedjo, svoje delo opravljati za tri mesece, drugičkrat za eno leto, tretjičkrat za vselej.«³

¹ O posebnem delu omenjenega osnutka se je doslej še prav malo pisalo v naših listih. Od kod to neverjetno malo zanimanje strokovnih krogov? Dvomimo, da bi bil to pojav neomajnega zaupanja v doslej opravljeno delo. Navedemo pri tej priliki sledeče svoje članke o posebnih vprašanjih: o »odgovornosti zastopnikov delniških družb« (Policija, Beograd 1927), o »zaščiti električnega toka« (Arhiv, Beograd 1926), o preosnovi določb glede bankrota (Trgovski list [Ljubljana] 1926, šte. 199, 141), o »dopustnosti umetnega splava« (Mjesečnik, Zagreb, 1926, šte. 8). Kritika se bo nadaljevala... sine ira et studio, čeprav — »brez upa zmage«.

² O zgodovini tega paragrafa glej Schütze (str. 170).

³ Analogna določba je v § 499 k. z. za lekarnarje; da ne naraste razprava prekomerno, se manjše ne oziramo.

bo Za razumevanje duha, ki veje iz te določbe, bodi še pri-
pomnjeno, da je uvrščena v poglavje o pregreških in prestopkih
zoper varnost poštenja ali časti. Dalje pride v pošte v § 359,⁴
ki se glasi:

»Zdravniki, ranocelniki, lekarji, babice in mrtvogledi imajo dolžnost.
vselej, kadar na bolezen, ranjenje, porod ali kak smrtni slučaj namerijo,
pri katerih je sumnja hudodelstva ali pregreška ali sploh po drugih ljudeh
storjenega posilnega poškodovanja, oblastniji je nemudoma naznaniti.
Opuščenje tega naznanila se kot prestopok pokori z denarno kaznijo od
deset do sto goldinarjev.«

Danes je kazen po uredbi (*lex Otner Jugoslavica*) od
22. junija 1921, šte v. 198/21 Ur. L., oziroma po zakonu z dne
20. jan. 1922, šte v. 214 Ur. L., 100 Din do 1000 Din. Ta določba
je v poglavju o pregreških in prestopkih zoper varnost življenja.

Obe določbi veljata tudi za Hrvaško in Slavonijo,
ki imata kazenski zakon iz istega dne kot Slovenija in Dal-
macija, kolikor ni izpremenjen pozneje; te izpremembe pa se
naših določb ne tičejo (Šilović, str. 251).

Za Slovenijo in Dalmacijo velja pa tudi še določba § 3
zakona o zabrani in zatiranju prenosnih bolezni od 14. aprila
1913., šte v. 67 drž. zak. Po § 3 tega zakona so dolžni nazna-
niti prenosne bolezni, med katere spada tudi otročniška vro-
čica, poklicani zdravnik v bolnišnicah, porodišnicah in drugih
ljudomilih zavodih, voditelj zavoda ali predstojnik oddelka, po-
klicana babica itd.⁵

2. V Bosni in Hercegovini velja kazenski zakonik
od 26. junija 1879, ki je bil napravljen po vzorcu starega av-
strijskega, pa je bil vendar nekoliko izpremenjen, da se bolje

⁴ Ta določba si je stekla v literaturi te-le epitheta non ornantia:
»razupita« (»berüchtigt«: Gschmeidler, str. 10), »obžalovanja vredno«
(»bedauerlich«: Finger, Strafrecht II., str. 327), »paragraf sramote«
(»Schandparagraf« in »Polizeispitzelparagraf«: Gruss: Der Vorent-
wurf etc.; str. 97, 193), »najodločnejše obsodbe vredna« (»entschiedenst
zu missbilligen«: Kienböck: Das Berufsheimnis etc., str. 56).

⁵ Avstrijska zakonodaja je šla po prevratu že dalje in je z izvršit-
veno naredbo z dne 29. novembra 1918, šte v. 49 drž. zak., ukazala zdrav-
nikom tudi, da naznanijo venerične bolezni (kapavec, mehki šanker in
sifilis), toda ne, kakor trdi Lammassch-Rittler (str. 266, 267) brez-
pogojno, ampak samo, »če se je bati, da se bolezni razpasejo« (§ 4).

razmeram prilagodi. Ustrezna določba ima dva stavka, od kojih je drugi prišel šele z novelo od 24. marca 1910 v veljavo. Določba se glasi tako-le:

»§ 453: Liječnike, pomagače pri porodjaju ili babice, koje tajne one osebe, koja je njihovoj mjezi povjerena, odkriju kome drugome osim vlasti, koje za to zvanično pita, valja kazniti prvi put zatvorom od 3 do 14 dana, drugi put udvostručenjem trajanja zatvora, a treći put potpunom zabranom prakse. Kazneni se sudski progon zameće samo na privatnu tužbu.«

§ 308: bos.-herc. zak. odgovarja § 359 starega avstrijskega zakonika vobče popolnoma, da ga ni treba reproducirati.⁶

3. V Vojvodini se sodi po predpisih ogrskega kaz. zakona člen V. iz leta 1878, ki je bil noveliran z zakonom člen XXXVI. iz leta 1908. Novela se pa določb o zdravniški tajnosti ni dotaknila. Zadevna določba se glasi v nemškem jeziku tako-le:⁷

»§ 328: *Oeffentliche Beamte, Advokaten, Aerzte, Wundärzte, Apotheker und Hebammen, welche ein ihnen kraft ihres Amtes, ihrer Stellung oder ihrer Beschäftigung zur Kenntnis gelangtes oder anvertrautes, den guten Ruf einer Familie oder einer Familie oder einer Person gefährdendes Geheimnis ohne gegründete Ursache einem dritten offenbaren, begehen Vergehen und werden auf Antrag der verletzten Partei mit Gefängnis bis zu drei Monaten und an Geld bis zu tausend Gulden bestraft. Diese Bestimmung erstreckt sich auch auf die Gehilfen der obbezeichneten Personen.**

»§ 329: *Diese Bestimmung des vorigen Paragraphen trifft nicht den Fall, wenn die bezeichneten Personen von einem ihnen zur Kenntnis gelangten oder anvertrauten Geheimnisse pflichtgemäss der Behörde Anzeige erstatten, oder wenn sie von der Behörde befragt oder als Zeugen vernommen, dieser das Geheimnis offenbaren.**

Obe določbi sta uvrščeni v posebno poglavje z naslovom »kršitve tujih tajnosti«. Poleg že navedenih so v to poglavje prevzete samo še določbe o razodetju dogodkov iz glavnih

⁶ Skladni paragraf starega avstr. k. z. glede lekarnarjev pa ni bil sprejet v bosn.-herceg. k. z.

⁷ Besedilo je povzeto iz berlinske Guttentagove »Sammlung ausserdeutscher Strafgesetzbücher im Deutscher Übersetzung« (Nr. 30 (1910). Ogrskega izvirnika ne kaže priobčevati, ker bi bil le malo kateremu čitatelju SL. Pr. razumljiv, prevajati nemški tekst na slovensko pa tudi ni umestno, ker se utegne drugi prevod brez poznanja izvirnika še bolj oddaljiti od avtentičnega besedila. Nemški, gori objavljeni prevod, je napravil sodni svetnik Richard pl. Bartha (Budimpešta).

razprav, ki niso bile javno objavljene. O staremu avstrijskemu § 359 k. z. analogni zapovedi denunciacije hudodelstev pregreškov v ogrskem kaz. zakoniku ni nikjer govora.

4. V Srbiji velja določba kaz. zakonika od 29. marca 1860, ki pravi v § 282 tako-le:

»Sveštena i duhovna lica, lekari, apotekari, babice, kirurgi i druga lica, koja po javnom dozvoljenju ma koju struku lečenja upražnjavaju, ako one tajne, koje su njima u sledstvu njihovog zvanja ili zanimanja otkrivene i saopštene, ili za koje su ona po svojoj struci lečenja ili po svom zvanju doznala, drugim otkriju, da se kazne na tužbu tičućih se lica u novcu od pedeset do trista talira, ili zatvorom do tri meseca; u povtorenom slučaju zatvorom do godinu dana, a pored toga zabraniće im se da ne mogu za neko vreme svoje zvanje ili zanimanje samostalno upražnjavati.«

Kakor znano, je srbski kaz. zakon tvorba, ki je bila narajena po pruskem kaz. zakoniku iz 1851, ki pa se je po večini tesno oprijemal načel francoskega *code pénal*.⁸ Srbska določba je v poglavju o zlorabi zaupanja. Zdravniku, ki izve v svojem poklicu za sum zločina, ni zapovedano, da ga naznani.

5. Črnogorski kaz. zakon od 23. februarja 1906 naslanja se sicer močno na srbski kaz. zakonik, vendar glede zdravniške tajnosti ni docela identičen s srbskim. Zato naj ga doslovno navedemo (važnejše razlike so razprto tiskane):

§ 282: »Sveštena i duhovna lica, lekari, apotekari i babice, hirurzi i druga lica, koja s dopuštenjem na dležne vlasti ma koju struku liječenja vrše, ako one tajne, koje su njima pri vršenju svog znanja ili zanimanja otkrivene i saopštene, ili za koje su ona po⁹ svom zvanju ili zanimanju doznala, drugima otkriju, — da se kazne na tužbu lica kojih se to tiče, u novcu od dvesto do hiljada petsto kruna ili zatvorom od jednog do tri mjeseca; v ponovnom slučaju zatvorom do godine dana, a pored toga zabraniće im se, da ne mogu za neko vrijeme svoje zvanje ili zanimanje samostalno vršiti.«

⁸ Določba *code pénala* od 22. februarja 1810, na novo tekstiraneга 28. aprila 1832, slove tako-le: Art. — 378: »Les médecins, chirurgiens et autres officiers de santé, ainsi que les pharmaciens, les sages-femmes, et toutes autres personnes dépositaires, par état ou profession, de secrets qu' on leur confie, qui hors les cas où la lois les oblige à se porter dénonciateurs, seront révéle ces secrets, seront punis d' un mois à six mois et d' une amende de cent francs à cinq cents francs.

⁹ Tu so iz srbijanskega kaz. zak. izpuščene besede »po svojoj struci lečenja ili« —.

Vse ostalo velja za Črno goro tako, kakor je bilo navedeno za Srbijo.

6. Od zakonodajnih določb izven naše države naj vpoštevamo nemško in italijansko. V nemškem kazenskem zakoniku od 31. maja 1870 se nahaja v poglavju z naslovom »Kaznivo koristoljubje in kršitev tujih tajnosti« določba § 300, ki se glasi:

»Rechtsanwälte, Advokaten, Notare, Verteidiger in Strafsachen, Aerzte, Wundärzte, Hebammen, Apotheker, so wie die Gehülfen dieser Personen werden, wenn sie unbefugt Privatgeheimnisse offenbaren, die ihnen Kraft ihres Amtes, Standes oder Gewerbes anvertraut sind, mit Geldstrafe bis zu 1500 Mark oder mit Gefängnis bis zu 3 Monaten bestraft. Die Verfolgung tritt nur auf Antrag ein.«

Italijanski kazenski zakonik od 30. junija 1889 pa pravi v členu 168:

»Chiacunque, avendo notizia, per ragione del proprio stato od ufficio o della propria professione od arte, di un segreto che, palesato, possa cagionare nocumento lo rivela senza giusta causa, è punito con la detenzione sino ad un mese o con la multa da lire cinquanta a mille; e questa non può essere inferiore alle lire trecento, se il nocumento venga.«

169: *»Per i delitti, preveduti negli articoli ... e 168, qualora il fatto non abbia cagionato pubblico nocumento, non si procede che a querela di parte.«*

Ne nemški ne italijanski kazenski zakonik nimata določbe o ukazanem denunciranju zločinov, glede katerih nastane sum pri vršenju zdravniškega posla.

III. Ocena današnje zakonodaje.

1. Vprašanje glede kršitve zdravniške tajnosti v nobenem gori označenih zakonov ni rešeno tako, da bi moglo povsem zadovoljevati. Največ krivde za to je v nejasnosti pojmov. Poskušajo priti do pravilne razlage po ugotovitvi duhá, iz katerega se je porodilo dotično poročilo. Najbolj nezadovoljive so iz tega vidika pač stare avstrijske določbe, ki veljajo po svojem bistvu danes še v polovici naše države, kajti ta kazenski zakon je bil napravljen v l. 1803, torej v dobi, ko je vladal režim takozvane policijske države. Takrat so imeli kršitev zdravniške tajnosti samo za poseg v zasebno čast. Prezrto je bilo popolnoma to, da se dolžnost čuvati zdravniško

tajnost iz obzirov na bolnika križa z dolžnostjo, naznaniti vsako sumljivo oškodovanje oblasti, da upoti kazenskopravni progon. Naravno je tu povod za veliko nezadovoljstvo glede postopanja pri umetnih splavih podan, ker ni vsak zdravnik enako tenkovešten v presoji krivdoizključitvenega vzroka letalne indikacije. Poznejši zakoniki drugih držav so nastali pod vplivom literature prirodnega prava, ki je priznavalo pravico individua do neke tajnostne sfere (*Geheimnissphäre*), t. j. pravico, da sme oseba poljubno zakleniti notranje življenje svojega »jaza« napram zunanosti in sama odločevati, koliko hoče stopiti z ostalim svetom v stik. Počenši od *code pénal* in saškega kriminalnega prava z dne 30. avgusta 1838 se kaznuje v Nemčiji razodetje zdravniške tajnosti kot zloraba javnega zaupanja in to v splošnem kot *delictum sui generis*. O tem, da ogroža refleksno učinkovanje možnosti, da se razodene zdravniška tajnost, zaupanje v zdravniško pomoč in radi tega neposredno sprečava dviganje ljudskega zdravja vobče, pri danes veljavnih zakonih, kakor kažejo navedbe gori pod II., še ni govora. Ali če že *ratio legis* ni ustrezala današnjemu socialnemu pojmovanju problema, tem manj zadovoljujejo poedine sestavine določb.

2. S u b j e k t z l o č i n a. Najširši obseg oseb, ki pridejo za delikt v poštev, daje italijanski kazenski zakonik, najožji stari avstrijski, vsi drugi zakoni navajajo vrsto stanov, čijih člani so v pogledu dolžnosti, čuvati zaupano jim tajnost, izenačeni. Značilno je, da srbijanski zakonik stavi zdravnike i pravne zastopnike v isto vrsto z duhovniki, kar v *code pénal* še ni bilo tako določeno, ampak je prišlo šele iz pruskega kazenskega zakonika v srbijansko določbo (O l s c h h a u s e n, X. izd., str. 1253). Vprašanju, ali velja določilo glede duhovnih oseb tudi še po Vidovdanski ustavi, hočemo posvetiti nekoliko besed pozneje.

Če se ozremo samo po zdravniških osebah, trčimo na več neskladnosti. Stari avstrijski kazenski zakon ima v mislih samo take zdravnike, ki lečijo; saj pravi o skrivnostih, da morejo prihajati od njih negi izročениh oseb (nemški, še vedno avtentični tekst pravi: *ihrer Pfllege anvertraute Personen*). Torej ne

gredo v to rubriko na pr. zdravniki, ki preiskujejo človeka radi zavarovanja na življenje ali doživetje, radi sprejema v službo n. pr. železniško. Ob teh prilikah zdravniki nimajo dolžnosti, da molče o tajnosti, ki so jih doznali, pač pa imajo dolžnost, da stvar takoj ovadijo, če spoznajo sum nasilnega oškodovanja. V tem pogledu zadovoljuje pač ogrski, v Vojvodini veljavni zakon, ki zahteva le, da je izvedel zdravnik tajnost po svojem poslu. Srbijansko-črnogorski zakon je tu nejasen; očitvidno pa so mišljeni zdravniki, ki so o priliki lečenja spoznali tajnost, s čimer se približuje *code pénal*-u, ki govori le o zaupanju tajnosti (*secrets, qu' on leur confie*), na drugi strani pa staremu avstrijskemu stališču. Nemška država je določilo § 300 kaz. zak. razširila v zakonu o zavarovalnem redu in o nastavljenih zavarovalnih družb iz l. 1911 tudi na nastavljenice in člane zavarovalnih družb.

Kar se tiče upravičenosti izvrševati zdravniški poklic, pridejo v poštev tudi inozemci, ki nimajo v naši državi svojega sedeža. Gotovo ne bi bilo logično, da bi ti, če vrše prakso, dasi nepoklicno, imeli privilegirano stanje: tudi nje mora po *argumento a majori ad minus*, zadeti dolžnost, ki jo predpisuje zakon v dotični pokrajini, kjer je bila zdravniška dolžnost zaznana.¹⁰ *A contrario* pa je kot samo po sebi razumljivo misliti, da mazači (*Kurpiuscher*) teh dolžnosti nimajo. To stališče ni nelogično, dasi se zdi stvar taka, kot bi imeli oni nek boljši položaj nego zdravniki. V resnici pa je vsak primer mazaštva sam po sebi kazniv, a razodetje »mazaške« tajnosti je eventualne poseben delikt zoper varnost časti (*Herbst* k § 498). Ako pa čast ne bi bila tangirana, je vsaj obtežujoča okolnost, ki naj pride pri odmeri kazni v poštev. Nekaterim komentatorjem (*Živanović, Olschhausen*) se je zdelo potrebno posebej omenjati, da živinozdravniki ne spadajo v skupino oseb, ki imajo dolžnost, čuvati svoje tajnosti iz poklica. V resnici pride živinozdravnik pri preiskavi živali (n. pr. pri sodomiji)

¹⁰ V Nemčiji vladajoči nazor pa pravi, da je dolžnost čuvanja tajnosti pri inozemskih zdravnikih odvisna od predpisov, ki veljajo v njihovi domovini. Prim. *Ebermayr-Lobe-Rosenberg*, str. 959. (Glej k temu vprašanju zdalej opazko ²⁰).

morda tudi do spoznanja zdravniške tajnosti človeka. Dolžnosti molčečnosti tu pač ne bomo zahtevali.

Na vrste oseb, ki pridejo enako zdravnikom in drugim sanitetnim organom mnogokrat v priliko, da zvedo zdravniško tajnosti, ni mislil noben gori naštetih zakonodajalcev, niti italijanski; na slušatelje medicine, ki pridejo na predavanjih in ob demonstracijah bolnikov v položaj enak zdravnikom, pri kojem pa za enkrat še ni govora o njihovem poklicu ali profesiji. Danes bi se jim mogla k večjemu naprtiti disciplinska odgovornost, eventualno kazen za razžaljenje časti, če bi šlo pri razodetju tajnosti za sestavine tega delikta.

Kako dolgo ostane zdravnik zavezan, čuvati zdravniško tajnost? Dejstvo, da je sam odložil prakso, gotovo ne more izpremeniti stvarnega položaja. Takisto ne dejstvo, da mu je bila vzeta pravica izvrševati prakso. To vprašanje pa utegne postati važno zlasti tedaj, ako je v posesti zdravniških zapiskov (dnevniki, žurnali). Ne sme jih zavreči kot makulaturo, še manj prodati. Na drugi strani pa tudi oblastva, ki take zapiske zaplenijo, ne smejo zlorabljati tajnosti, ki slede iz dotičnih zapiskov. Če tega ne priznavamo, ognilo bi se prav lahko prepovedi zdravniške tajnosti po oblastvih, ki bi take zapiske zaplenila.

3. Objekt zločina. Kaj je tajnost, o kateri govorijo vsi gori navedeni zakoni? Tu vlada največja zmeda. Po starem avstrijskem pravu moramo misliti na neko relacijo med tajnim dejstvom in častjo; kajti delikta §§ 498, 499 sta uvrščena med delikta zoper varnost časti in v resnici govori Kudler (str. 488) o *Fehltritt*-u kot bistvenem znaku pri zdravniški tajnosti. Na drugi strani pa zahteva Herbst (k § 498), da se more tikati zdravniška tajnost bolezni ali poroda. Pa vprašamo se: ali je to s častjo v kakršni-koli zvezi, če postane oseba diabetična? Dalje: ali je to tudi tajnost, če oseba, ki boluje na tabes brez lastne krivde in kaže n. pr. že pri hoji znake tabetičnih ljudi, tako, da spoznajo, ne samo zdravniki, ampak tudi drugi razumni ljudje, značaj njene bolezni, sama še ne sluti, kakšno bolezen ima? (Živanovič, Osnovi, števil. 137, vprašanje zanika). Ta vprašanja so tudi v vojvodinskem kazenskem pravu nezadovoljivo

rešena. Naj li sme zdravnik v Vojvodini izdati zdravniško tajnost o vrsti bolezni, ki niti preiskovanca, niti njegove rodbine ne more difimirati, n. pr. izguba sluha na enem ušesu itd.? Pojem ogrožanja »dobrega slovesa rodbine« ni dovolj jasno opredeljen.

Važno je vprašanje, kedaj je tajnost poklicna, kedaj ne. Po starem avstrijskem in vojvodinskem pravu je pač gotovo, da je v obseg tajnosti vključeno vse, kar je zdravniku izrečno zaupano v zdravniški negi ali kar je vsaj smiselno imeti za zaupano stvar, n. pr. če bolnik sam ne ve za hibo, ki jo ima. Nekateri avtorji (Stooss, str. 315) razlikujejo med primeri, v katerih izve zdravnik za tajnost med izvrševanjem in pri izvrševanju svojega poklica. Za staro avstrijsko kazensko pravo je to odveč, ker, kakor smo ugotovili že pod III. 2., izvrševalci zdravniškega poklica, ki ne oskrbujejo zdravniške nege, ne štejejo med možne subjekte zločina. Za vojvodinsko pravo bo to tudi veljalo, ker istoveti glede na zdravniški poklic zaupane in na drugi način zaznane zdravniške tajnosti. Nemški zakonik govori le o zaupanih skrivnostih, italijanski pa ne omenja zaupanih tajnosti in vendar so to zelo važni momenti, n. pr. tajnost, kako je opekline nastala, pri kateri se da po zdravniški vedi več vrst nastanka presumirati. Po srb. pravu ni govora o splošni kakovosti zaupanja, ampak samo o doznanju po »svojoj struci lečenja« ali pa o takih tajnostih, ki so sanitetnim osebam naravnost »otkrivene i saopštene«. Glede prvega momenta je črnogorski zakonik doznanje »po svoji struci lečenja« eliminiral. Zdi se, da je hotel v nasprotju s srbijanskim pravom vključiti v vrsto zdravnikov poleg zdravnikov specialistov na vsak način tudi še vse splošne zdravnike.¹¹

Glede pomočnikov v sanitetskem poklicu ni enotnega naziranja, na kakšen način so pridobili znanje, o katerem morajo molčati. Za francosko prakso velja, da za osebe, ki pridejo na pomoč iznenada, dasi pod vodstvom zdravnika, tajnost ne ve-

¹¹ Če tega vzroka za eliminacijo ne priznavamo, pridemo do zaključka, da je izprememba matičnega besedila nastala — po pomoti ali pa na še bolj čuden način.

lja.¹² One morajo pričati brez pridržka o zaznavah pri takem poslu.

Nobenih težav ne delajo primeri, kjer bi razodetje tajnosti veljalo sicer ne imenovani osebi, katero bi pa drugi ljudje z lahkoto uganili. Skrivnost je tu gotovo že izdana.

Kaj pa, če je zdravniška skrivnost na ta način izdana, da dotična oseba ve, da se nje tiče, drugim ljudem pa je takšen sklep nemogoč, n. pr. v običajnih publikacijah znanstvenih glasil. Ali naj velja prepoved razodetja zdravniške tajnosti absolutno, dasi bi se s tem zaviral napredek zdravniške vede? Zdi se, da bi trebalo pretehtati vse okoliščine in stvar razsoditi kot *quaestio facti*.¹³

Če izve zdravnik od zgovorne bolnice pri ordinaciji razne tajnosti njenih znank intimnega značaja, n. pr. da so tudi one tako obolele, da so se tako in tako lečile; ali naj bi bilo to v smislu srb.-črnogorskega kaz. zakonika tudi priobčeno in odkrito in zato pod sankcijo kazenskega zakonika? Kaj pa pri drugih zakonih? Zaščita velja pač individuu kot takemu, oziroma po vojvodinskem zakonu tudi njegovi rodbini, ne pa »tujim« osebam. Sicer bi za srbijansko-črnogorsko kazensko pravo veljalo smiselno isto kot za *code pénal*. Francoska praksa razlaga njegovo določbo vseskozi utesnujoče, dočim dopušča nemška praksa uporabo svojih določb v ekstenzivnem smislu.

Končno je treba vprašati, ali je zdravniško tajnost čuvati tudi še po smrti bolnika? Po starem avstrijskem zakoniku se da vprašanje potrditi, ker se delikt javno proganja. Po vojvodinskem zakonu tudi, kjer gre za sloves rodbine. Po srbijansko-črnogorskem zakonu pa, *lege non distinguente*, skrivnosti glede umrlih oseb ni; saj imajo pravo zaščite le tiste osebe, ki se jih stvar tiče, ako morejo vložiti zasebno tožbo.

4. O b l i k a k r i v d e. Tu gre za vprašanje: ali je kaznovati razodetje zdravniške tajnosti samó, če se je izvršila na-

¹² Gl. odločbo kas. dvora z dne 8. dec. 1860 (Bull. crim. № 278). cit. v. Carpentier, Code d'Instruction criminelle et Code pénal (1926, str. 419).

¹³ Izmed najizrazitejših borcev za zdravniško tajnost, zdravnik dr. Adolf Grüss (Der Vorentwurf etc., str. 61) smatra vendar le, da se take publikacije »po okoliščinah opravičene iz javnega interesa«.

klepno (določno), ali tudi, če je bila storjena le iz malomarnosti, radi nedovoljne pazljivosti. Za vse tiste zakone, ki so nastali iz starega avstrijskega, je stvar sporna. Večina avtorjev: (Kudler, Lammach-Rittler, Kienböck, Finger), so nazora, da se more to kaznivo dejanje storiti na oboji način. Stooß pa sklepa iz izrazov »entdecken« = »aufdecken«, da more biti to le naklepno, namenoma storjeno dejanje in se sklicuje v podporo tega vprašanja na silno strogo kazen. Če uvažujemo, da se zahteva za naklep, da bi moral zdravnik vedeti za vse sestavine dejanskega stanu, ki vedejo do učinka, in si predstavljati, da s svojo izjavo ruši zdravniško tajnost in slednjič tako rušenje tudi hoteti, potem porečemo, da bi bila pač prav malo zaščitena zdravniška tajnost, ako bi se zahteval resnično *dolus* za tak delikt. Veliko bolj nevarna so pač iz nepazljivosti (*culpa*) storjena razodetja. Zato ne gre, da bi se krivdna oblika malomarnosti izločila iz kaznivosti razodetja zdravniške tajnosti. Sicer pa pravi § 238 starega avstr. kaz. zakona naravnost, da so protizakonita dejanja kazniva sama po sebi, če tudi ni hudobnega naklepa, niti škode. Vsekako bi bila vsaj oblika zavestne storitve pri razodetju zdravniške tajnosti kazniva, če tudi izdaja tajnosti ne bi bila naravnost zaželjena kot učinek dejanja.

Za vojvodinski kazenski zakonik je v splošnem delu (§ 75) rečeno, da je samo tisto iz malomarnosti storjeno delo kaznivo kot pregrešek, ki je kot tako v posebnem delu navedeno. To pa je v § 328 tako in zato smemo reči, da je po vojvodinskem pravu razodetje zdravniške tajnosti kaznivo, pa naj si bo določno ali kulpozno storjeno.

Za srb.-črnog. zakon se moremo odločiti, da je v zadevni določbi mišljena le določna oblika krivde. Sicer je pri *code pénal* stvar dvomljiva, ter so nekateri francoski avtorji nazora, da se da delikt, za katerega gre, storiti tudi kulpozno (n. pr. Hallays: *Le secret professionnelle*). Toda srbijanski kazenski zakonik je dobil sčasoma z raznimi novelami tako lice, da moramo imeti samo določno storjeno razodetje zdravniške tajnosti za kaznivo. Imamo n. pr. druga mesta, kjer gre za zločin državnih tajnosti, ki so izrecno diferencirane kot hudo-

delstva, če so določno storjena, kot pregrešek pa, če so kul-pozno storjena (n. pr. § 86). Imamo pa tudi pregreške (n. pr. § 99), kjer kazen zapora tudi ni višja nego v § 282, pa je razlikovanje med namenoma storjenim in iz malomarnosti (nebreženje, nehat) zakrivljenim dejanjem podano in oboje različno kaznivo. Ker pa § 282 take razlike ne dela, moramo misliti, da zakonodavec noče kaznovati malomarnega razodetja zdravniške tajnosti. (Enako Ž i v a n o v i ć, Osnovi, str. 140, pa brez bližnje utemeljitve).

Nemški in italijanski kazenski zakonik kažeta takisto na določno obliko krivde. (Za nemški pa to ni nesporno).

5. Izključitev krivde. Po pravu v Sloveniji, Dalmaciji, Hrvatski in Slavoniji, Bosni in Hercegovini je treba pred vsem vpoštevati že zgoraj pod II., točka 1. in 2. navedeno določbo, ki preobrača dolžnost molčečnosti v dolžnost denunciranja in to celo tedaj, kadar obstoji samo sum storjenega prestopka, kjer gre za nasilno oškodovanje drugih oseb. Izključena bi bila dolžnost denunciacije samo, kjer bi šlo za izpuljenje las, za siceršno oškodovanje na telesu, pa bi to ne tvorilo niti prestopka zoper varnost življenja. Dalje je krivda izključena pri tistih infekciозnih boleznih, ki so navedene v zakonu o zabrambi in zatiranju nalezljivih bolezni. Če gre za obolenje na škarlatici, davici, griži, legarju, odrevenelosti tilnika, otročniški vročici, pegavici, kozami, azijski koleri, recidivnim legarjem, gobavostjo, egiptovskim vnetjem oči, rumeni mrzlici, vraničnem prisadu (črhnici), smrkavosti, steklini ali pa, če je bil kdo ugriznjen od živali, ki je bila stekla ali sumljiva stekline, nastopi dolžnost ovadbe ne glede na določbe § 498. Takozvane venerične bolezni pa v Sloveniji in Dalmaciji še niso vključene v vrsto dolžnih prijav.¹⁴

¹⁴ Avstrija je dodala k naredbi, navedeni pod ⁹), dne 24. februarja 1919, št. 191, še odkrito pljučno in goltančno sušico, toda brezpogojno samo tedaj, kadar gre za primere bolezni v bolnišnicah, oskrbovališčih, internatih, penzionatih; inace, kjer gre za obolenje posamezne osebe, ki je postala izločevalec bacilov, samo, če obstoji nevarnost razširjenja bolezni. K i e n b ö c k, str. 46., obžaluje, da ni lues v imeniku ljudskih kug, pri tem pa prezre goti pod ⁹) navedeno naredbo, ki stavi kršitev njenih predpisov celó pod sankcijo sodne kazni radi prestopka.

Izključena je dalje krivda, kjer gre za lastnost zdravnika kot administrativnega uradnika javnega urada. Če zdravnik v takem položaju zapazi kaznivo dejanje, ki se ne preiskuje edino na zahtevo udeleženca (§ 84 k. pr. r. za Slovenijo in Dalmacijo, § 77 za Hrvatsko in Slavonijo, § 89 za Bosno in Hercegovino), mora vsako kaznivo dejanje, za katero je zvedel na ta način, naznaniti državnemu pravdniku. K i e n b ö c k meni, da take dolžnosti ni, češ, generalna določba kazensko-pravdnega reda ni derogirala specialne določbe kazenskega zakonika. Ta avtor pa prezre, da govori tudi specialna določba o oblastvih, ki lahko vprašajo po zdravniški tajnosti, da torej za oblastvo samo, ki ga tvori baš administrativni zdravnik, molčečnost sploh ne more biti obvezna.

Končno je za zdravnike in druge sanitetne osebe ustanovljena ne samo dolžnost pričevanja pred sodiščem, ampak celó dolžnost odgovarjati glede zdravniške tajnosti na vprašanje sploh vsakega javnega oblastva. Toda po našem nazoru to ne more veljati za vsak primer brez izjeme. Pred sodiščem ima zdravnik, ki ni javni administrativni uradnik, vsekakor pravico poslužiti se pravne dobrote (§ 153 k. pr. r. za Slov.-Dalm., § 144 za Hrv.-Slav., § 161 za Bosno in Herceg.), ki veli, da se sme priča braniti pričevanja ali odgovora na vprašanje, ako bi iz tega utegnila priti priči sami neposredna in znamenita škoda na imovini ali pa sramota zanj ali katerega izmed njegovih svojcev. Res je, da pouk o tej dobroti predoči sodnik priči zdravniku samo po svoji izprevidnosti. Toda res je pa tudi, da zdravnik, ki pozna sam to določbo o pravni dobroti, lahko brez pouka izjavi, da noče pričati in ga bo smelo sodišče samo v posebno važnih primerih primorati k pričevanju. Seveda zgolj sklicevanje na stanovsko dolžnost varovanja zdravniške tajnosti ne bo moglo obveljati za vzrok, ki bi prinesel zdravniku sramoto. Če pa velja vse to za sodno pričevanje, veljati mora po vsej priliki določba § 498 kaz. zak., ne samo, ko vpraša sodišče, ampak tudi kako drugo oblastvo. Tudi tu se sme zdravnik posluževati pravne dobrote kakor po § 153 k. p. r. To je logično, ker je dolžnost denunciacije v primeru s kriminalno-politično glavno mislijo o čuvanju zdravniške tajnosti izjema, a izjeme se morajo interpretirati vedno restriktivno. — Bodi

še pripomnjeno, da je komentator Herbst še izrečno poudarjal, da dokaz resničnosti razodete zdravniške tajnosti krivde nikdar ne more izključevati.

Glede vojvodinskega prava izhaja iz gori cit. določbe same, da ni krivde, če zdravnik izda po svoji dolžnosti tajnost ali če je od oblasti vprašan ali če je zaslišan kot priča, to pa ne zgolj pri sodišču. Načelna dolžnost ovadbe izvira iz § 87 ogr. k. p. r., po katerem morajo vsi oblastveni organi, ki zvedo v svojem uradnem področju o dejanjih, ki niso kazniva na osebno obtožbo, ta naznaniti z vsemi podatki in s *corpora delicti* državnemu pravdništvu. Gre torej tudi tu za dolžnost ovadbe glede prestopkov, kaznivih na javno obtožbo. Glede zasliševanja na sodišču velja § 208 k. pr. r., da se priča ne sme siliti k pričevanju ali odgovoru na vprašanja, ako bi iz odgovora za njo ali za njene svojce utegnila nastati znatna škoda ali pa sramota. Kar se pa tiče v z a s e b n i p r a k s i doznanih tajnosti, je merilo za to, ali je dopustno ali ne razodetje zdravniške tajnosti, obstoj »utemeljenih vzrokov«. S tem izrazom niti ni naznačeno, ali gre za subjektivno prepričanje zdravnika ali za objektivno merilo sodišča. Na vsak način je treba le to priznati, da gotovo ni krivde, kjer so ti »utemeljeni vzroki« identični ali skoraj identični s kazensko-pravnimi vzroki, ki izključujejo krivdo, kot na pr. silobran, stanje skrajne sile. Ako pa bi hoteli smatrati, da naj po zakoniti določbi zdravnik sam presoja, ali je vzrok utemeljen ali ne, potem bi po našem mišljenju postala ta določba in z njo vsaka zdravniška tajnost — popolnoma iluzorna.

Srbijansko-črnogorski zakon, ki je izpustil določbo predhodnika *code pénal* podano v besedah: »*hors les cas où la loi les oblige à se porter dénonciateurs*« je hotel, kakor se zdi, namenoma izključiti vsako izjemo, kjer bi bila krivda izločena. Judikatura pa je videla, da s tem ne more izhajati. Kasacioni sud v Beogradu je v svoji načelni odločbi z dne 20. aprila 1894, broj 5529, (glej G o j k o N i k e t i ć, k § 282) izrekel, da »ovake povrede... ne može biti onda, kde vlast zvaničnim putem želi, da sazna od lekara ono, što je v svojoj dužnosti saznao. Nu ako je suština iziskovanja ovakve sve-dočbe delikatne prirode i tajnog karaktera, s toga se izisko-

vanje ovakve svedočbe može vršiti samo v tajnoj sednici Duhovnog suda, odnosno svakog drugog suda i to pošto prethodno nadležan sud reši, da mu je ovakva svedočba potrebna i da je lekar dužan svedočiti.« Zdi se, da bi bilo treba v smislu § 90 t. 2. zak. »o sudskom postopku u krivičnim delima« vsaj tistega zdravnika, ki je v državni službi, osloboditi dolžnosti, da čuva službeno tajnost, po predpostavljenem mu oblastvu, tudi če se tiče zdravniške tajnosti. Slične določbe § 153 starega avstr. k. p. r. v srbijanskem kaz. postopniku ni.

Glede izključitvenega razloga dolžne prijave nalezljivih bolezni navaja Živanović (Osnovi, str. 139), da je obvezna prijava škrlatice in davice, ne pa sifilis in tuberkuloza, ne da bi podal zakonite določbe glede tega vprašanja.

Za nemški in italijanski kaz. zakonik velja kazenska določba, da ni krivde, če izdaja zdravniške tajnosti ni bila »unbefugt«, oziroma »senza giusta causa«. Pojem »unbefugt« se istoveti z »widerrechtlich« (Olschhausenek § 300), ter se povdarja, da je vsako razodetje zasebnih tajnosti neopravičeno (»unbefugt«), kolikor ni dokazano, da je podana izjema (Ebermayr-Lobe-Rossenberg, str. 960) ali kakor pravi Frank (II. zvez., str. 237), da je neopravičeno vse, kar ni po dovoljenju, bodisi zakonitem bodisi danem od prizadete osebe, posebej razodetno. Vendar soglašá literatura vobče v tem, da tako izražanje zakona ni primerno.

Vsekako je treba imeti razodetja tajnosti za upravičena, če se zgodé s privoljenjem pacienta, ali če so vsebovana v običajnih buletinih. Dalje so tudi uradne dolžnosti za razkritje zdravniške tajnosti. Za Prusko velja zakon o pobijanju prenosnih bolezni z dne 25. avgusta 1905, kjer je med drugim tudi ukazano, da mora vsak zdravnik v 24 urah policiji naznani obolenje po otročniški vročici: tudi mora javiti zdravnik uradnemu zdravniku vse važne okolnosti glede poteka bolezni. Iz tega se izvaja (Hoche-Brandenburg, str. 32), da je zdravnik dolžan tudi vse primere umetno povzročene ga splava ovaditi, če je bil ta vzrok označene bolezni.

Dalje sledi iz noveliranega § 53 k. p. reda za Nemčijo, da so zdravniki upravičeni, odreči se pričevanju glede tega,

kar jim je bilo zaupano pri izvrševanju njihovega poklica; če pa so bili razrešeni dolžnosti molčečnosti, morajo pričati tudi o tem. Vendar to ni nesporno; Ebermayr zastopa v »Handlung der Rechtswissenschaften« (1926, str. 336) nazor, da pravica molčati ne daje še možnosti govorenja. Kako daleč sme zdravnik pri govorjenju, določa naj materialno pravo.

Glede vprašanja, ali sme zdravnik razodeti tajnost, če gre za njegove osebne koristi, n. pr., če vtožuje svoj honorar in mora njegovo višino utemeljevati, ali pa če gre za druge zasebne koristi, na. pr., če dozna v privatni ordinaciji, da je pestunja dece njegovega prijatelja tuberkulozna, si niti z besedo »unbefugt« niti z besedami »senza giusta causa« ne bi mogli pomagati drugače, kakor če bi izkonstruirali v danem primeru krivdo izključujoči razlog stanja skrajne sile ali silobrana.

6. Pregonljivost. Stari avstrijski kazenski zakon je normiral, da je treba uradoma preganjati kršitev dolžnosti, čuvati zdravniško tajnost, kar je moči pač samo tako razumeti, da je ta zakonik nastal početkom 19. stoletja pod egido policijskega režima. Bosna in Hercegovina sta, kakor smo že gori pod II. pokazali, načelo oficialne pregonljivosti, ki je veljalo 30 let v deželi, l. 1910 zapustili vendar ne vemo, kaj je bil temu neposredni povod. Vsekako pa je izpremema onemogočila, da bi se mogel najbližji sorodnik ali soprog umrlega pacienta zavzeti s tožbo za interes dobrega slovesa mrtvega sorodnika ali soproga, n. pr. če je zdravnik o njem izdal tajnost, da se je sam zastrupil. Tudi bos.-herc. kaz. zak. ima (enako kot stari avstrijski) določbe o zasebnih tožbah radi onečaščenja spomina umrlih, za katere so aktivno legitimirani bližnji sorodniki ali soprog. Toda te določbe se smejo vporabiti po besedilu bos.-herc. zakona samo za delikte po § 441 do 448, tako da § 453, ki govori o zdravniški tajnosti, v zadevno normo ni več vključen. Bržčas se to ni namenoma zgodilo.

Srb.-črnogor. kaz. zak. preganja omenjeni delikt le na zasebno tožbo. Pri tem je aktivna legitimacija precej nejasna. Ali so »tužbe tičućih se lica« glede umrlih pacientov dopustne ali izključene? Če se oziramo na francoski izvor, kjer se interpretira zadevna določba utesnujoče, bi bile izključene. Itali-

janski kaz. zakonik dopušča javno obtožbo, če je nastala javna škoda (*pubblico nocumento*), če pa te ni, zasebno. Vojvodinski in nemški kazenski zakonik določata, da je pregonljivost odvisna od predloga prizadete stranke. Po vojvodinskem kaz. zak. (§ 12) sme to predlagati tisti, ki je bil oškodovan, in sicer sam, če je že 16 let star, sicer po svojem zakonitem zastopniku, toda le v treh mesecih *a die scientiae*; predlog, ki še le sproži pregon po javnem obtožnem oblastvu, pa se sme do proglastitve tožbe umakniti, s čimer se povzroči ustavitev postopanja (§ 116). Za nemški kaz. zakonik velja smiselno isto, le starost za stavitve predloga na kaznovanje je tam zvišana na 18 let; tudi ima zakoniti zastopnik pravico samostojno predlagati kaznovanje, če je oškodovanec star nad 18 let, pa še ni polnoleten in noče sam predlagati.

7. Kvalifikacija in kazen. Razodetje zdravniške tajnosti v Sloveniji, Dalmaciji, Hrvatski in Slavoniji je prestopok, takisto v Bosni in Hercegovini, kjer pa kazenski zakonik razen hudodelstva in prestopkov ne pozna nobene druge kvalifikacije. Pregrešek je v Srbiji, Črni gori in Vojvodini. Enako v Nemčiji; v Italiji pa prestopok.¹⁵

Glede kazenske sankcije je najbolj zastarelo stališče starega avstrijskega kaz. zakonika, oziroma tudi njegovih naslednikov v naši državi. Obligatorna prepoved prakse kot samostojna in edina kazen je docela nesocialna kazen, zlasti, ker zadene na neopravičeno krut način tudi storilčevo rodbino, odnosno ga pa prepoved prakse sploh ne zadene, če je zdravnik imovit. Tudi nima smisla jemati posebno dobro izobraženim zdravnikom prakso; saj se s tem zdravstvo ne dviga, ampak kvari. Bosn.-herc. zakon je že opustil stališče svojega izvirnika in odredil prepoved prakse samo za primer, da poprejšnja dvakratna zaporna kazen zdravnika ni uspešno popboljšala. V Srbiji in Črni gori je predvidena obvezno alternativna kazen v denarju ali zaporu, fakultativno pa se sme tudi praksa zabraniti. To stališče je socialno vsekako razumljivo. V

¹⁵ Vendar je glede Italije pomniti, da njen kazenski zakonik pozna le dihotomijo: »delittici« in »contravenzionici«, prvo so pregreški, drugo prestopki. Kaznivo dejanje člena 168 se torej znači nominalno le za prestopok, kriminalno-politično pa ustreza tej kvalifikacija — pregreškom.

Vojvodini je kazen kumulativno dvojna, zaporna in denarna, v Nemčiji alternativno zaporna ali denarna, v Italiji takisto, samo da je tam določen za primer resnično nastale škode kazenski minimum.

IV. Reformni načrti.

1. Da se je zakonito stanje glede obravnavanja zdravniške tajnosti v bivši Avstriji že zgodaj imelo za nezadovoljivo, ono po nemškem kaz. zakoniku pa za zadovoljivo, se razvidi iz avstrijske vladne predloge za nov kazenski zakonik iz leta 1889, ki je skoro dobesedno prevzela v svoj § 315 določbo nemškega § 300, kakor smo ga zgoraj pod II, t. 6 navedli. Samo to je bilo izpremenjeno, da naj se zasleduje ta prestopek na zasebno tožbo in ne po predlogu. Uvrščen pa je bil ta § 315 v poglavje: »*Strafbarer Eigennutz und Verletzung fremder Geheimnisse*«, v katerem je tudi kazen za prepovedano lovenje rib in rakov, odpiranje pisem, ponatiskovanje spisov brez avtorjevega dovoljenja itd., torej vsekako čudna mešanica.

Prednačrt za avstrijski kaz. zakon iz l. 1909 — da vzamemo v pretres vsaj najmarkantnejša poprejšnja dela — pa se je postavil že na novo modernejše stališče: V XXXI. poglavju, naslovljenem: »kršitev tujih tajnosti,« je § 403 s tem besedilom:

«1. Wer nach den für seine Berufstätigkeit geltenden Vorschriften, insbesondere als Advokat, Notar, Verteidiger, Arzt, Apotheker oder Geburtshelferin zur Wahrung des Geheimnisses verpflichtet, ein in seiner Berufseigenschaft ihm anvertrautes oder bekannt gewordenes Geheimnis desjenigen, der seine Berufstätigkeit in Anspruch genommen hat, einem Dritten mitteilt oder veröffentlicht, die ihm in der Eigenschaft eines Angestellten oder Dieners einer der unter 1. bezeichneten Personen bekannt geworden ist und ein Geheimnis des andern bildet, der die Berufstätigkeit seines Dienstgebers in Anspruch genommen hat; 3. der Studierende der Medizin, der das Geheimnis eines kranken einem Dritten mitteilt oder veröffentlicht, das ihm aus seinen öffentlichen Studien bekannt geworden ist; wird mit Gefängnis oder Haft bis zur 6 Monaten oder mit Geldstrafe bis zur 2000 Kronen bestraft. 4. Hat der Täter aus groben Eigennutz oder um jemandem einen sehr schweren Nachteil zuzufügen, gehandelt, so ist auf Gefängnis von 2 Wochen bis zur 2 Jahren zu erkennen.»

Pripomnimo, da bi bili delikti od 1. do 3. prestopki, delikt 4. pa pregrešek. Zadevna določba se še nadaljuje v posebnem odstavku:

»Der Täter ist nicht strafbar, wenn die Mitteilung oder Veröffentlichung nach Inhalt und Form durch ein öffentliches Interesse oder ein berechtigtes Privatinteresse gerechtfertigt ist. Der Täter wird nur mit Ermächtigung des Verletzten verfolgt.«

Po tem besedilu bi bil tako prestopek, kakor tudi pregrešek pregonljiv ne na predlog, ampak po privoljenju oškodovanca. V motivih (*Erläuternde Bemerkungen*, str. 325) je še izrečno poudarjano, da je v točki 1. naštevanje le eksemplifikativno in da je dejanje kaznivo samo, če je določno storjeno. Razlage, kaj naj pomeni »ein berechtigtes Privatinteresse«, iščemo v motivih zaman.

Po svetovni vojni je akcija za izenačenje zakonov med Nemčijo in Avstrijo dobila baš glede načrta za kazenski zakon konkretne oblike: Po skupnem posvetovanju strokovnjakov iz obeh republik je nastal: »*Amtlicher Entwurf eines allgemeinen deutschen Strafgesetzbuches*« (1925), ki pa velja tudi za republiko Avstrijo kot načrt za nov avstr. kazenski zakon. V njem je v 24 oddelku: »*Beleidigung und Verletzung fremder Geheimnisse*« tale določba:

»§ 293: Wer ohne besondere Befugnis ein Privatgeheimnis offenbart, das ihm bei der berufsmässigen Ausübung der Heilkunde, der Krankenpflege, der Geburtshilfe oder des Apothekergewerbes oder bei berufsmässiger, Beratung, Vertretung oder Verteidigung in Rechtsangelegenheiten kraft seines Berufes anvertraut oder zugänglich geworden ist, wird mit Gefängnis bis zu 6 Monaten oder mit Geldstrafe bestraft. Den Personen, die den Beruf selbständig ausüben, stehen ihre berufsmässigen Gehilfen, sowie Personen gleich, die zur Vorbereitung auf den Beruf an der berufsmässigen Tätigkeit teilnahmen. Wer ein Geheimnis zur Wahrnehmung eines berechtigten öffentlichen oder privaten Interesses offenbart und dabei die einander gegenüberstehenden Interessen pflichtgemäss abgewogen hat, ist nicht strafbar. Die Tat wird nur auf Verlangen des Verletzten verfolgt.«

Glede denarne kazni je omeniti, da znaša po § 33 splošnega dela v danem primeru najmanj 3, največ 20.000 mark. Dejanje se kvalificira v smislu § 10 kot pregrešek, zasleduje se pa po zasebni obtožbi.

Iz drugega dela navedenega načrta, ki vsebuje utemeljitev (*Begründung*), posnamemo (str. 149) predvsem, da ne gre tu za primere kršitve uradne tajnosti, te so poseben delikt § 133, ki je sicer kvalificiran tudi samo kot pregrešek, toda strožje kazniv. Glede okolnosti, ki naj izključuje krivdo: »*ohne besondere Befugnis*«, pravijo motivi (str. 149), da so zdravniki polagali največjo važnost na to, da se razlogi, ki naj opravičujejo razodetje poklicne tajnosti, v zakonu jasno opredelijo. Tem željam hoče načrt ustreči. Zato je razumeti pod vpoštevanjem javnih koristi n. pr. očuvanje ljudi pred kugami (*Volkseuchen*), enako dolžnost pričevanja in privoljenje prizadetih. Glede tehtanja nasprotujočih si koristi se sklicujejo motivi na obrazloženje pri § 133, ki ima enako določbo in se glasi (str. 74) v doslovnem prevodu tako: »Pri dolžnem tehtanju bo moral nosilec urada ali poklica vedno gledati na to, da je uradna (poklicna) tajnost načelno neprekršljiva in da smejo ostati samo prav posebno izjemni primeri kršitve brez kazni. On se bo moral torej, dasi pride do zaključka, da korist na razodetju nadvladuje korist na čuvanju tajnosti, predvsem vprašati, ali se korist, ki ji hoče ustreči, ne da še na drugačen način obvarovati, nego z razodetjem. Tudi bo moral skrbno preizkusiti, ali sme po svoji vednosti tisti osebi, katera naj izve za tajnost, zaupati, da bo razodeto tajnost samo na takšen način uporabila, kakršen je bil nameravan, mari da ne bo pridobljeno poznanje tajnosti izkoristila, da bi onega, ki ima interes na ohranitvi skrivnosti, žalila ali sramotila.«

bo Glede opazke v motivih, da so zahtevali zdravniki jasne opredelitve krivdo izključujočih razlogov, naj navedemo teze, katere je postavilo društvo za pobijanje spolnih bolezni na svojem kongresu v Monakovem (l. 1905) po predlogu referenta prof. Neisserja (Bratislava): Zdravnik naj sme izdati tajnost bolnikov, ako gre za vprašanje krivde ali nekrivde obtoženca v kriminalnih procesih, za vprašanje prava ali neprava strank in bi sodišče brez svobodne izjave zdravnika ne moglo pravilno soditi; ali — ako v primeru izven pravde zdravnik z razodetjem dejstev, ki so mu postala znana, utegne sprečiti škodo na zdravju, ki preti sicer drugim. Brez dvoma so tu raz-

logi za izključitev krivde jasnejše formulirani, nego v motivih k načrtu!

2. Češkoslovaški pripravljalni načrt (*Přípravné osnovy tresního zákona o zločinech a přečinech*) pa je zavzel zopet nekoliko drugačno stališče in obravnava kršitve zdravniških tajnosti povsem ločeno od žaljenja na časti takole:

»§ 340. Kdo vyzradí cizí soukromé tajemství, o kterém se dověděl při výkonu svého povolání, jako veřejný úředník, duchovní, advokát, neb obhájce, lékař, lékárník, pomocnice k porodu, ošetřovatel nemocných, zaměstnanec nemocnice nebo jako zřízenec nebo pomocník takové osoby nebo při studiu lékařství, trestá se vězením od 14 dnů do 6 měsíců, nebo trestnem peněžitým. — Stejně se trestá také jiná osoba, která vyzradí cizí tajemství, jež má povinnost zachovávatí podle ustanovení platných pro její povolání. Čin není trestný, pokud bylo nutno vyjevití tajemství, aby byl chráněn zájem veřejný nebo takový zájem soukromý, jehož služí více dbáti než zájmu na zachování tajemství.«

Kvalifikacija tega kaznivega dejanja je po § 314 splošnega dela kaz. zak. — pregrešek, pregonljivost je pridržana v smislu § 342 zasebni obtožbi, razen če gre za kršitev uradne tajnosti z zlorabo uradne oblasti. Iz motivov naj navedemo tole: Češkoslovaški načrt se ni hotel pridružiti italijanskemu stališču z najširšim krogom oseb, ki naj čuvajo tajnosti pod sankcijo kazenskega prava. To bi imelo za posledico nesigurnost pri izvrševanju javnih poklicev in bi vodilo k neutemeljenim preganjanjem. Navzlic temu pa je naštevanje poklicev po § 340 samo eksemplifikativno. Da je dolžnost molčečnosti dana tudi še po nehanju dotičnega razmerja v poklicu, je prevzeto iz švicarskega osnutka. Krivda je izključena, če pride zdravnik v položaj, da se krešeta javni in privatni interes, od kojih zahteva prvi razodetje, drugi čuvanje tajnosti. Javni interes prevalira, kakor je to tudi že v češkoslovaškem zakonu o pobijanju spolnih bolezni iz l. 1922 določeno. Če se krešeta dva privatna interesa, mora zdravnik sam po občnih vidikih glede primernosti in pravičnosti presojati in odločiti, kateremu obeh gre prednost. Izraz »pokud« (v kolikor) naj pokaže, da se tiče pretehtavanje važnosti interesov tako obsega, kakor tudi načina razodetja tajnosti.

3. Leta 1908 je bila za Srbijo imenovana komisija, da izdela načrt novega kazenskega zakonika. Takrat je veljal za

najmodernejši načrt v Evropi norveški načrt kazenskega zakonika.¹⁶⁾ Redaktorji so ga v veliki meri upoštevali, ozirali so se pa tudi na švicarski projekt in na prikaz celokupne znanstvene snovi v znanem veledelu »*Vergleichende Darstellung des in- und ausländischen Strafrechtes*«,¹⁷⁾ ki je nekaj let prej izšlo. Predlog osnutka za nov srbijanski kazenski zakonik se je glasil glede čuvanja tajnosti tako:

»§ 214: Sveštena i duhovna lica, pravozastupnici, branioci, lekar, hirurzi, babice, apotekarni kao i pomočnici ovih lica i u opšte svi organi sanitetske policije i bolnica, kao i organi javnih i privatnih organizacija za osiguranje života, zdravlja i invalidske potpore i osiguranje od nesrečnih slučajeva, ako one tajne, koje su njima usled njihovog zvanja ili zanimanja otkrivene ili saopštene ili za koje su oni doznali po svojoj struci lečenja ili po svome zvanju, neovlašćeno drugima otkriju kazniče se zatvorom do 6 meseci ili novčanom do dva hiljada dinara.«

Delikt naj bi bil pregrešek, ki se zasleduje z zasebno obtožbo. Uvrščen je v poglavju zločinov zoper »osebno pravno varnost«.

»Projekat kaznenog zakonika iz god. 1922« je nazval poglavje (XXIV): »Krivična dela protiv lične sigurnosti« in prenesel prej navedeni § 214 prvega osnutka v svoj § 247, ki ima samo te razlike, da so kirurgi iz besedila izpuščeni, da gre kaznen v denarju do 3.000 Din in pa da je tekst »tajne koje su njima usled njihovega zvanja ili zanimanja otkrivene ili saopštene ili za koje su oni doznali po svojoj struci lečenja ili po svom zvanju« — skrčen v stavek »tajne, koje su oni saznali u vršenju svoga poziva«. Končno je še ta važna izprememba, da naj se vrši pregon na predlog oškodovanca.

Predlog vlade od 18. februarja 1926 pa je izpremenil tekst zgolj v tem, da je kaznen postavil na prvo mesto, dejanski stan pa na drugo in da je urinil na mesto prejšnjih kirurgov — medicinarje, t. j. slušatelje na medicinski fakulteti. Ker je bilo to besedilo sprejeto v zakonodajnem odboru Narodne skup-

¹⁶⁾ Srbsko ministristvo pravde je izdalo motive k splošnemu delu norveškega osnutka kazenskega zakonika v prevodu Marka Gjurčića. Izšel je l. 1912 (iz nemškega prevoda dr. H. Vitla).

¹⁷⁾ Izdalo ministristvo pravosodja za Nemško cesarstvo l. 1906 nast. v 16 velikih zvezkih. Sodelovali so najznamenitejši nemški kriminalisti, ki so obdelali vsak svoj del.

ščine brez vsake izpremembe in tvori torej prvi odločilni korak za našo bodočo zadevno zakonodajo, naj to določbo,¹⁸⁾ ki je v XXI. poglavju »Krivična dela protiv lične slobode i sigurnosti«, navedemo doslovno:

»§ 248: Zatvorom do 6 meseci ili novčano do 5000 Din kazniče se: verski pretstavnici, pravozastupnici, branioci i zastupnici u pravnim poslovima, lekari, medicinari, babice, apotekari i pomočnici ovih lica i u opšte svi organi sanitetske policije i bolnica i organi javnih i privatnih organizacija za osiguranje života, zdravlja i invalidske potpore i osiguranja od nesrećnih slučajeva, ako tajne, koje su zaznali u vršenju svoga poziva, neovlašćeno drugima otkriju.«

Pravkar navedeni delikt se kvalificira kot pregrešek in se preganja na predlog, ki ga more staviti oškodovana oseba v dveh mesecih. Bodi pripomnjeno, da se je glasil vladni predlog v § 80 tako, da smejo osebe, stare nad 16 let, same predlagati kaznovanje, da pa je zakonodavni odbor to določbo črtal tako, da oškodovane osebe brez zakonitega zastopnika do dosežene polnoletnosti ne morejo samostojno predlagati kaznovanja. Tudi je zakonodajni odbor rok za predlog na kaznovanje, ki se je glasil v vladni predlogi na dva meseca, podaljšal na tri.

V motivih glede malenkostnih izprememb, ki so v projektu kazenskega zakonika z l. 1922, ni na dotičnem mestu, kamor bi stvar spadala (str. 110), nič bistvenega navedeno. O najvažnejšem vprašanju glede izključitve krivde je zadevna utemeljitev zgolj ta: »Ovde se predvidja kazna za ugrožavanje interesa dotičnih lica neovlašćenim odkrivanjem ovih tajna«. Kaj je to »neovlašćeno«, ne pove niti tiskani ekspozé vladnega zastopnika dr. Dušana Subotića, ki ga je podal na seji sekcije zakonodajnega odbora Narodne skupščine dne 27. aprila 1926. Na str. 12. je vsa motivacija glede naše določbe v teh treh stavkih: »Izmenе i dopune koje su učinjene, na bolje, nisu od takog velikog značaja. Raniji motivi odgovaraju za pojmove dela i sada. Ranije numerisanje se pomera samo za jedan broj više.« Ugotovitev o »pomeranju za jedan broj više« se menda pač ni izplačala v ekspozēju, ki obsega 17 strani

¹⁸⁾ Izpremenjeni tekst mi je preskrbel, ker ga inače ni bilo moč dobiti, član narodne skupščine.

vsega skupaj, glede motivov pa se moramo povrniti na prvotni projekt iz leta 1910, ker oni iz l. 1922, kakor smo prej izvajali, ničesar ne pove. Projekat i motivi iz l. 1910 pa so res povedali k dotičnemu paragrafu nekoliko več, in sicer to-le: Glede na *ratio legis* pravijo motivi, da zahteva občni interes, da naj se ščitijo tajnosti. Glede subjektov delikta je navedeno, da so poklici, ki so dolžni čuvati tajnost, taksativno navedeni. Glede objekta tajnosti pa pravijo motivi, da spada sem vse, »što se im odgovori na njihova pitanja od strani osebe, koja traži njihovu pomoć« in pa tudi to, kar zdravniki pri preiskavi bolnika sami opazijo. Glede krivdo izključujočih razlogov je vsa motivacija v tem: »A ovlašćenje za ono saopštavanje mora kao izuzetak biti izrično pomenuto u zakonu n. pr. kad je slučaj venerične bolesti, ki opasno zaraze drugih lica itd.«

Ko se manaša ekspozé za Narodno skupščino na motive iz projekta iz leta 1910, je pustil v nemar celo kopo vprašanj, ki so nam že znana iz gornjih razmotrivanj, o katerih bi moral v interesu stvari zavzeti določno stališče. Vladni predlog za Narodno skupščino, kakor tudi ekspozé puščata popolnoma na strani oba projekta, avstrijskega kakor tudi češkoslovaškega, dasi sta bila v aprilu 1926 že v tisku na razpolago in bi bila brez dvoma zaslužila pravilno upoštevanje. Osobito naj še pokažemo dejstvo, da v določbi, sprejeti že v sekciji zakonodajnega odbora, ni nikjer govora o konkretnih pogojih zakonito dopuščenega razodetja zdravniške tajnosti in da bo ob takem besedilu materialnopravne določbe zopet upoštevati vse siceršne predpise formalnopravnega značaja, pa tudi upravne zakone glede zdravstva, ki so pa še vsi po različnih pokrajinah naše države različni. Tako bi ostalo navzlic temu, da je želja in namen, ustvariti edinstveni kazenski zakonik, v poedinih pokrajinah vendar le pri različnih določbah in prava edinstvenost glede tretiranja zdravniške tajnosti v kazenskem pravu nikakor ne bi bila dosežena.¹⁹

¹⁹ Svarilen zgled, kako se edinstveni zakoni ne smejo delati, nam nudí tiskovni zakon z dne 6. avg. 1925. Namen je bil napraviti vse skoz, tudi glede postopanja v tiskovnih zadevah, enoten zakon za vso državo;

V. Kriminalnopolitični vidiki.

Predaleč bi vedlo, ako bi se hoteli podati na pravnofilozofsko polje in zastaviti vprašanja: Ali se naj v našem primeru kaznuje delo, ki je bilo navzlic kazenskopravni normi storjeno (klasična šola); mari naj se kaznuje storilec, ker je zagrešil tako antisocialno dejanje (moderna šola), ali naj se morebiti niti ne uporablja kazen, ampak le skrbi z izvestnimi sankcijami, da se človeška družba ubrani zoper kršilca reda, ki zahteva čuvanje zdravniške tajnosti (pozitivistična šola)? Tozadevna razmotrivanja lahko opustimo kot precej neplodna; zato pa naj za naše sedanje razmere napravimo to-le ugotovitev:²⁰ Država noče, dabi smeli zdravniki zdravniške tajnosti razodevati, ker taka razodevanja izpodjedajo zaupanje v zdravnike ter se z nezaupanjem do zdravnikov množe in povečujejo nevarnosti, da bolniki ne vprašajo zdravnikov za svet, s tem pa ogrožajo svoje in zdravje svojih potomcev ali sodobnikov in na ta način kot drobci narodov narodno zdravje v obče. Ta konstatacija se nam zdi tisti ključ, ki naj razjasni marsikatero dvomljivo stran in jo privede do zadovoljive rešitve. Če se je v l. 1906 postavil Kienböck na stališče, da ima zakonito priznanje dolžne molčečnosti zdravnika namen ščititi zasebno življenje (*»Das Privatleben«*); če je v letu 1920 popravil označbo pravne dobrine v »tajnostno sfero individua« (*»Geheimnis - Sphäre des Individuums«*), mu smemo danes po našem naziranju

v resnici je nastalo poleg šestere kazenskih postopnikov za občne zločine šestere novih posebnih postopnikov za tiskovne pregreške.

²⁰ V nekaterih državah ne poznajo zaščite zdravniške tajnosti; tako nimajo takih določb: Anglija, več zveznih držav v U. S. T. of Amerika in največ kantonov v Švici (Kienböck, str. 6). Dodamo še, da tudi ruski sovjetski kazenski zakon od 23. avg. 1922 ni sprejel zadevnih določb, bržčas zato ne, ker stoji na stališču pozitivistične kazenskopravne teorije in bi se pač težko našlo kazensko sredstvo za taka dejanja. Pač pa je sprejel v § 216 kazen, ako se opusti naznanilo nalezljivih bolezni pri ljudeh in pri živalih; kazen (prisilno delo ali globa do 30 rubljev) pa se odredi v upravnem postopku (Freund, str. 201).

odvrniti, da more biti to, kar on navaja, le posredni cilj zdravniškega delovanja, dočim leži glavni namen in pomen zdravniškega poklica v ohranitvi narodnega zdravja. Zdravnik nima pravice postopati po svojem okusu ali dati se voditi od tega, kar se mu poljubi. On ima dolžnosti javnopravnega značaja, da podpira državo v njenem stremljenju, da se ohrani narodno zdravje: V tem pogledu ima nalogo — »zdravstvenega uradnika«. Narodno zdravje je pravna dobrina, ki naj jo ščiti-tijo norme kazenskopravnega značaja glede zdravniške tajnosti v prvi vrsti.²¹⁾

Spričo takega principialnega stališča preglejmo določbe o zdravniški tajnosti, osobito one v osnutku našega k. z., najprej z občnega stališča (A), končno pa še posebno glede na dolozne odprave telesnega plodu. (B).

A. 1. Glede subjektov, ki so upoštevni za čuvanje tajnosti, imamo neke principialne pomisleke. Seveda so tudi odvetniki, zagovorniki itd. javnopravni pripomočniki za vzdrževanje reda. Nikakor pa jim ne pritiče naloga v tako emi-

²¹⁾ Slično stališče sta zavzela de lege ferenda Živanović (Prinzipien etc., str. 316 in Osnovi, str. 135), dalje Tesar (str. 154), slednji s tole mislijo (l. 1912): »Nicht bloss um Verletzung irgendwelcher ver-tragsmässig übernommener Verpflichtung, um das rein privatrechtliche Verhältnis zwischen Berufsträger und dem die Berufstätigkeit in Anspruch nehmenden Individuum, sondern um Verletzung von Standespflichten handelt es sich, von deren Beachtung sich der Staat eine erspriessliche Wirkung des Berufes für das Wohl der Gesamtheit verspricht«. Še odločneje se postavita na navedeno stališče Hoche-Brandenburg, ki citirata v svoji brošuri (str. 24 in 25) zdravniški stanovski red, ki si ga je Nemška zveza zdravniških društev dne 5. septembra 1926 zasnovala, da ustanovi smernice za svoja častna sodišča: V § 1 je pisano: »Der Beruf des deutschen Arztes ist Gesundheitsdienst am deutschen Volke. Der deutsche Arzt übt seinen Beruf nicht lediglich zum Zwecke des Erwerbes aus, sondern unter dem höheren Gesichtspunkte der Fürsorge für die Gesundheit des einzelnen, wie für die Wohlfart der Allgemeinheit... Jeder Arzt hat, seiner Verantwortlichkeit bewusst, die öffentliche Gesundheitspflege in jeder Weise zu fördern. Um Volksseuchen zu bekämpfen und zu verhüten, soll er auch über die gesetzliche Schulpflicht hinaus alles tun, was in seinen Kräften steht, und allen Bestrebungen entgegenzutreten, die geeignet sind, die Volkszahl und Volkskraft herabzusetzen.«

nentno državnem smislu kot sanitetnim organom, posebno pa zdravnikom. Še nikdo ni trdil, da bi moral odvetnik zaupani zločin ovaditi ali o zaupanih stvareh pričati; za zdravnike pa je to često v interesu narodnega zdravja nujno potrebno. Saj je naša *lex fundamentalis*, Vidovdanska ustava v posebnem oddelku pod naslovom: »Socialne in ekonomske odredbe« čl. 27 določila to-le:

»Država se stara 1. o popravci opštih higijenskih i socialnih uslova, koji utiču na narodnu zdravitvenost; 2. o naročitoj zaštiti matere i male dece; 3. o čuvanju zdravlja svih gradjana; 4. o susbijanju akutnih i hroničnih zaraznih bolesti kao i susbijanju zloupotreba alkohola; i 5. o besplatnoj lekarskoj pomoći, besplatnom davanju lekova i drugih sredstava za čuvanje narodnog zdravlja siromašnim gradjanima.«

Ta določba nima usporednice niti glede odvetniškega stanu, niti glede drugih, v dotični že sprejeti določbi navedenih stanov ali poklicev. Zlasti se nam zdi neumestno, staviti verske predstavnike glede čuvanja zaznatih tajnosti v isto vrsto z zdravniki. Zadevna določba, ki je prišla v srbijanski kaz. zakonik preko *code pénal* iz pruskega kaz. zakonika v sedaj veljavni srbijanski kaz. zakonik, ni več v skladu z duhom Vidovdanske ustave, ki predpisuje v čl. 12 med drugim:

»Usvojene i priznate vere samostalno uredjaju svoje unutrašnje verske poslove.«

Ko je bila pravoslavna vera še državna vera kraljevine Srbije, je bilo drugače; danes ni več in zaupanje tajnosti svečenikom in duhovnim osebam, v s a j p r i s p o v e d i k r i s t j a n o v se znači kot n o t r a n j a cerkvena stvar. Če pride določba glede čuvanja tajnosti tudi v kazenski zakon enaka oni, ki velja za zdravnike, pride prav lahko do navzkrižja med javnopravnimi dolžnostmi po zakonitih predpisih, n. pr. glede ovadbe o nalezljivih boleznih in med dolžnostmi duhovnikov. Že sama možnost takega navzkrižja naj bo perhorescirana (Olschhausen, str. 1253). K temu pa še pride: Če bi stališče osnutka obveljalo, ki dovoljuje izdajo tajnosti tam, kjer gre za krivdo izključujoče razloge, kakor za silobran ali stanje skrajne sile, bi bilo zakonito dovoljeno kršenje cerkvenih predpisov glede izpovedne tajnosti, glede katerih taki oproščevalni razlogi niti obveljati ne smejo. Krščanske cerkve same se morajo braniti, da bi bila izpovedna tajnost enako

obravnavana kot zdravniška tajnost. Sicer pa po Vidovdanski ustavi sami ne bi smeli zakoni države rušiti predpise cerkvenih zakonov.²²

Potentakem ne bi hoteli priporočati preohlapno besedilo italijanskega zakonika,²³ ki ne navaja nobenih stanov ali poklicev, še manj bi pa stavili v isto vrsto določb pravozastopnike, zdravstvene organe, slušatelje na medicinski fakulteti in — duhovnike. (Živanovič, Osnovi, str. 135, je enakega mišljenja, smatra pa, da skupno obravnavanje glede vseh stanov ni neumestno.)

2. Zakon mora glede objekta, ki je kot tajnost zaščiten, pregnantno izraziti, da gre za čuvanje vsega, kar zdravnik izve v svoji **zasebni** zdravniški praksi in glede česar ima pacient odnosno preiskovanec kakršenkoli, če tudi najmanjši osebni interes, da ostane tajno in to ne glede na to, ali pacient sam za to že ve ali ne. Ni merodajno, da gre za bolezen, v poštev pride marveč delovanje zdravnika vobče, torej tudi pri preiskavah za zavarovanje, za dosego štipendij ali služb itd. Če izve zdravnik, kar ni v nobeni vzročni zvezi s preiskavo radi boleznii ali zdravstvenega stanja njegovega pacienta ali preiskovanca vobče, to ni predmet zdravniške tajnosti. (Pravilno Živanovič, Osnovi, str. 136.) Pač pa utegnejo biti razne telesne funkcije v konkretnem primeru take, da spadajo v kategorijo sočiniteljev za

²² Glede odnošajev med državo in cerkvijo po ustavi prim. Krek, Grundzüge des Verfassungsrechtes, str. 31, glede izpovedne molčečnosti Kušej: Cerkevno pravo kat. cerkve, II. izdaja, str. 625. Pridržujemo si, o zaščiti izpovedne molčečnosti po kazenskem pravu obrazložiti svoje mišljenje obširneje o drugi priliki. Tedaj bo tudi govor o tem, koliko bi bilo osvobodjenje duhovnikov od dolžnosti, izpovedati kot priča v kazenskem ali civilnem pravnem postopanju, po našem načrtu kazenskega zakonika prizadeto.

²³ Ko je švicarski prednačrt za kaz. zakon (t. zv. Stoosov načrt) predlagal besedilo, enako onemu italijanskega zakona, ga je komisija ekspertov odklonila rekoč, da bi prišle potem tudi stanovske skrivnosti krojačev in frizerjev v poštev... (Gl. Tesar, str. 155). Enake določbe glede kroga subjektov imajo tudi še Mehika, Nizozemska, Bulgarija in predvojna Rusija (Živanovič, Principien, str. 317).

spoznanje zdravja ali bolezni. Seveda ni treba, da bi imele dotične funkcije pri kakršnemkoli položaju onečaščujoči značaj. Zadostuje, da so v nujni zvezi z zdravstvenim stanjem in to jih vstvarja za zaščitene po zdravniški tajnosti. Osebni interes zaščite zdravniške tajnosti je podan tudi glede bližnjih sorodnikov ali soproga pacienta oziroma preiskovanca, osobito tudi po njegovi smrti. To pa naj bi bilo jasno iz dotičnega zakonitega besedila razvidno!

Ne spada pa v kategorijo zaščitene tajnosti to, kar izve zdravnik o priliki ordinacije ali preiskave o drugih osebah razen pacienta ali preiskovanca, če to ni v zvezi z zdravstvenim stanjem pacienta ali preiskovanca. Pač pa lahko postanejo tudi takšne, tujih oseb se tičeče okolnosti predmet zaščite, če so od pacienta ali preiskovanca z ozirom na pojasnilo o svojem zdravstvenem stanju n a r a v n o s t zaupane.²⁴

3. Glede oblike krivde so se vsi osnutki, ki so bili zgoraj obravnavani, postavili na stališče, da je kaznivo le določno razodetje tajnosti. Pod razodetjem bi bilo razumevati vsako objavo drugim nepoklicanim osebam, če tudi ni javna. Vse to bi ustrezalo morda naziranju, da je zdravnik strokovnjak, ki je z mezдно pogodbo zavezan pomagati do zdravja. Raz stališče onega nazora, ki smo ga gori razvijali, da je zdravnik zdravstveni državni organ, pa taka ureditev vprašanja glede krivdne oblike ne more zadovoljevati. Tudi iz m a l o m a r n o s t i kršena dolžnost čuvati zdravniško tajnost zase, mora priti pod kazensko sankcijo. Sicer bi zdravniška oseba imela vsakokrat izgovor pri roki, da je trenutno pozabila na to, da je stvar zvedela pri ordinaciji in da je bila trdno prepričana, da mu je druga oseba pravila o dotični tajni okolnosti. Vsaj velika malomarnost bi morala biti na vsak

²⁴ Ker se naša razprava peča predvsem z zdravniki, naj navedemo (v prevodu) vsaj pod črto mišljenje Grussa (Der Vorentwurf etc., str. 62, 63) glede zdravniških uslužbencev in nastavljenecv: »Mislim, da je opasno, osebam navadno manjše inteligence in razsodnosti dovoliti zakonito iste možnosti, kakor zdravnikom. Nastavljenci, služabniki zdravniška ali zdravilišč, bolniških blagajn itd. morajo biti brez vsake utesnitve primorani čuvati poklicno tajnost, kajti oni niso sposobni presojudati ali je dan opravičen javni ali zasebni interes.«

način kazniva, seveda ne tako strogo, kakor naklepna (doložna).²⁵

4. Naše načelno, na določila ustave se opirajoče naziranje pa mora priti osobito pri vprašanju v poštev, pri katerih okoliščinah razodetje zdravniške tajnosti ni kaznivo. Po našem nazoru nikakor ni treba izkonstruirati nekakšno omiljeno stanje skrajne sile za izključitev krivde. Zakonodavec naj normira to, kar se mu zdi potrebno razstališče, da je v prvi vrsti javna dobrina narodnega zdravja zaščitena in šele posredno zasebni interes poedinega državljana na obvarovanju njegovih osebnih tajnosti.

Če pravi predlog za naš edinstveni kazenski zakonik, da je kazniv kdor »neovlaščeno« razodene tajnost, cika to na popolnoma nepravilno stališče, kakor da bi bilo presojati stvar samo iz vidika privatnega zaupanja. Po našem nazoru niti ne gre priznati pacientu ali preiskovancu absolutno upravičenost, da sme on dovoliti razodetje tajnosti. Če gre na primer razen za njega tudi še za kako drugo osebo, ki je na dotični tajnosti zainteresirana, na primer za soproga luetične žene, stariše nervozne hčere, ki je to bolezen podedovala in sl., je jasno, da bi moralo priti dovoljenje tudi še od teh oseb. Oni so tudi »gospodarji tajnosti« (*»Geheimnisherr«*: Ebermayer - Lobe - Rosenberg, str. 963).²⁶

Po drugi strani pa je treba povse drugače obravnavati zdravniške tajnosti, za katere izve zdravnik kot državni uradnik ali siceršnji javni nameščenev v administrativni službi.

²⁵ Gruss (Der Vorentwurf etc., str. 55) slika v živih barvah, kakšnim izkušnjam so zdravniki izpostavljeni glede tajnosti svojih pacientov, pa se nekaj strani pozneje (str. 59) zadovolji z golo konstatacijo: »Daraus geht hervor, dass auch eine fahrlässige Verletzung des ärztlichen Berufsgeheimnisses denkbar ist. Die fahrlässige Verletzung des ärztlichen Geheimnisses ist nicht strafbar.« Da tu ni dosleden, leži na dlani.

²⁶ Predalec pa je šlo po našem mnenju državno sodišče v Lipsiji z odločbo 12. maja 1922, ki priznava »gospodarju tajnosti« pravico, dano dovoljenje zopet preklicati, kar naj veže zdravnika (glej Müncher Medic. Wochenschrift 1. 1924, str. 1616). To ne ustreza dejanskim potrebam, niti ni s stališča etike primerno. Kdor dá dovoljenje, naj ga dá trezno premišljeno, zavedajoč se posledic, ali pa naj ga nikar ne dá.

Kdor pride v položaj, da ga zdravnik kot državni uradnik ali javni administrativni nameščeneц preišče, ne sme pričakovati, da ostane uspehi preiskave tajen, če je državi glede na občno zdravstveno stanje na tem, da dotična okolnost ne ostane tajna. Naloga zdravnika ni denuncirati, če država nima kontrole javnega zdravstva baš po tem zdravniku. Kjer jo pa ima, mora biti zdravnik dolžan, da naznani. Tu porečemo, da je država sama po delovanju svojega zastopnika postala »gospodar tajnosti«.

Ker v naši državi še nimamo edinstvenih predpisov glede naznanjanja nalezljivih bolezni, trebalo bi za to, da se ustanovi enotno pravno stanje za vso državo, v zadevni določbi kazenskega zakonika ustanoviti *expressis verbis* dolžnost naznanjevanja vsake nalezljive bolezni in prepustiti izvršilni naredbi h kazenskemu zakoniku, da se izdajo enotni predpis za vso državo, katere bolezni je imeti za nalezljive in kako naj se naznanijo.²⁷

Ako zdravnik krši tajnost, pridobljeno kot administrativni kontrolni organ javnega urada, spada to v poglavje o kršitvi uradne tajnosti, ne pa v ono o zdravniški tajnosti.

Premotrimo pa sedaj primere, kjer gre za zdravniško tajnost, ki je bila pridobljena v izvrševanju zdravniškega poklica samo v interesu pacienta ali preiskovanca. Tu vidimo takoj, da gre lahko a) za javnopravne interese kakor tudi za

²⁷ Pri tem ne bi hoteli priporočati, da se posnema avstrijska zakonodaja po svetovni vojni v tem pogledu, da je določena dolžnost z naznanjenjem nekih nalezljivih bolezni le za primer bojazni, da bi se mogle razširiti. To pomenja arbitrarni moment, ki utegne namene zakonodavca vse skoz opovirati. Tudi bi glede otročniške vročice ne priporočali določbe § 2 zak. z dne 14. aprila 1913, da ustanavlja samo pozitivna diagnoza te bolezni dolžnost, jo naznaniti. Pruski zakon z dne 28. avg. 1905, št. 373, odreja uradno poslovanje že pri sumu, da je obolenje ali smrt mastopila vsled te bolezni (§ 6). — Najnovejši zakon za Nemčijo z dne 26. januarja 1927 glede pobijanja spolnih bolezni pa ne ustanavlja dolžnosti zdravnika, da naznani primer spolne bolezni, ampak najprej določa dolžnost obolelega, da se dá lečiti po odrejenem zdravniku, dokler ne ozdravi. Šele, če pacient ne izpolnjuje te dolžnosti, ali vobče ne, ali ne predpisano mu dobo, mora ga zdravnik ovaditi pristojnemu oblastvu.

b) zasebnopravne, ki se utegnejo kresati drugi z drugimi ali pa tudi sami med seboj.

K a): Glede ovadb zločinov se je pokazalo stališče starega avstrijskega § 359 za absolutno zavrgljivo. Taka določba pomenja pač naravnost negacijo zdravniške tajnosti, zlasti če je iskati zločinca v pacientu samem. Država lahko ustanovi dolžnost ovadbe hudodelstva za določne primere, tako n. pr. če kdo vedoč, da bije sum storitve težko kaznivega hudodelstva na osebo, ki je nedolžna, pa navzlic temu, da ve za pravega storilca, nalašč noče ovaditi. Tako je postopal švicarski prednačrt (§ 211), ali pristavil je izrečno: Poklicna tajnost ostane pridržana. Izven takih primerov pa vsaj zdravnika ne bomo smeli siliti k ovadbi zločina, razen, kjer so eminentno zdravstveni interesi v nevarnosti. (O tem pozneje).

Dalje pridemo do vprašanja, ali naj naznani privatni zdravnik primere nalezljivih bolezni, ki jih doznava v izvrševanju zdravniške zasebne prakse. Samo po sebi umljivo je, da morajo biti obvezni tisti predpisi, ki vežejo glede naznanjanja nalezljivih bolezni zdravnika kot administrativnega uradnika, tudi za praktične zdravnike. Zdravstveno stanje ljudstva je ogroženo: Interes sprečevanja take opasnosti — potisne docela v ozadje dolžnost čuvanja zdravniške tajnosti.

Če pride zdravnik v položaj, da se mora sam braniti pred ovadbo, n. pr. da je zagrešil smrt ali težko oškodbo, čeprav iz malomarnosti ali vsled pogreška v svoji umetnosti, mu moramo vsekako priznati isti položaj kot vsakemu drugemu obdolžencu. Ko brani svojo zdravniško čast, morda celo svobodo, ima po določbah k. pr. r. pravico vsakršne obrambe, ki jo smatra za potrebno. Če bi pri tem obrekoval, ga zadenejo iste kazenskopravne posledice, kot vsakega drugega takšnega zločinca.

Glede dolžnosti pričevanja je po našem nazoru pravilno tisto stališče, da naj ima zasebni zdravnik pravico, odreči se pričevanju o vseh okolinostih, ki so predmet zdravniške tajnosti, i to jednako v kazenskih kakor tudi v civilnih pravnih, tako da ga niti sodišče ne sme primorati k izjavi. Stališče § 153 starega avstr. k. pr. r. je za zdravnike prestrogo!

Toda zdravniku samemu bodi dopuščeno, da razodene predmet tajnosti, ako je prepričan, da ga višji državni interes narodnega zdravja ali pa kakšen tak vzrok opravičuje govoriti, ki izključuje že po občnih predpisih vsako krivdo pri kršitvi (silobran, stanje skrajne sile).

Dolžnost dati strokovnjaško mnenje na sodišču se utegne pokazati v primerih, kjer je zdravnik zaslišan kot izvedena priča ali pa kot izvedenec. Za prvi primer (izvedena priča) velja to, kar je bilo povedano pravkar glede pričevanja, za drugi primer (sodni izvedenec) pa mislimo, da mora veljati vse to, kar smo navedli pri zdravniku uradniku: ko je postavljen za izvedenca, ima vse dolžnosti izvedenca kakor vsak izvedenec drugih strok.²⁸

Težko je predlagati točno normo, ki naj velja za kršitev zdravniške tajnosti v interesu — znanosti. Svojim gorenjim izvajanjem *de lege lata* pod III. t. 3 moramo pridati *de lege ferenda*, da ob načelnem stališču, po katerem naj prevalira vedno in povsod skrb za ljudsko zdravje, ne sme biti dvom o tem, da naj se umakne pravica pacienta na čuvanje njegove tajnosti javnemu interesu do znanstvenega prikazovanja in razmotrivanja novih bolezenskih pojavov. Vprašanje je za nas *quaestio facti* le še glede tega, kaj je nov pojav, sposoben za novo znanstveno kritično misel.²⁹

K b): Glede privatnih interesov, ki se med seboj krešejo, pa ni moči opredeliti tako določnih skupin kot pri javno-pravnih. Glavni vidiki bi bili po eni strani oziri na osebo zdravnika samega v primeru z oziri na paciente, po drugi pa oziri na pacienta v primeri z oziri na druge

²⁸ Zelo umesten se nam zdi *de lege ferenda* predlog, ki ga stavi Albert Moll, Die ärztliche Ethik (str. 92), da naj bi bilo možno javnost od glavne razprave izključiti, kadar zdravnik priča o zdravniški tajnosti; inace bi se senzacijski časniki oprijemali baš takih tajnosti in napravili monda neizmerno škodo, ki bi zadela ne samo pacienta, ampak ves zdravniški stan.

²⁹ Da nikdar ni treba navajati imen, povdarja Albert Moll (str. 112); Olscshhausen (str. 1255) pa sploh zanika, da bi bilo razodetje dopustno radi znanstvenih interesov. Pravilno Graf zu Dohna (str. 117).

osebe. Pri slednjih je treba delati razlike med osebami, ki so zdravniku osebno blizu in pa med osebami, ki so zdravniku osebno tuje. Primerov je v zadevni bogati književnosti zelo mnogo; naj zadošča, da navedemo vsaj po en primer za vsak tip.

Zdravnik, ki vtožuje svoj honorar, naleti na odpor pri pacientu. Če je potrebno, da zdravnik navede vrsto bolezni v svrhu utemeljitve višine zaslужka, ali sme to storiti, čeprav ve, da pacienta hudo kompromitira? — Če zdravnik pri ordinaciji spozna, da je zaročenec njegove nečakinje tuberkulozen, ali sme to razodeti materi zaročenke, svoji sestri, ali pa zaročenki sami? — Če zdravnik pri ordinaciji ugotovi, da boleha pacient na epilepsiji, ali sme to razodeti njegovim sorodnikom, da bodo nanj dobro pazili in ž njim prav posebno obzirno ravnali? — Ali sme zdravnik pri telesni preiskavi osebe, ki jo nameravajo vzeti stariši sifilitičnega otroka za dojiljo, tej razodeti, da bo dojila bolno dete in morda prenesla bolezen na svoje zdravo dete? Glede teh primerov, ki naj veljajo kot tipični, pride v zadnjih dveh lahko do kombinacije s primeri, ki smo jih že obravnavali pod vidikom javnopравnih zdravniških dolžnosti. Za take primere ne more biti dvoma, da prednačijo v občem zdravstvenem interesu vedno in povsod javne dolžnosti. Če pa te ne pridejo v poštev, gre pač za kolizijo zgolj zasebnopравnih interesov. Zaman bi se mogli tu sklicevati na občne zdravstvene interese. Po našem mnenju pa je treba v vseh teh primerih stvar rešiti z najvestnejšo presojo primera iz vidika tiste osebe, ki je gospodar tajnosti. Druga je, če pride pacient sam v zdravniško ordinacijo, ali pa, če so ga poslali njegovi stariši ali sorodniki k zdravniku, da izvedo, kaj je na bolezni...

Tu je pač eklatantno, da nam izraz »neovlaščeno« v našem projektu, za edinstveni kaz. zakonik ne more pomagati; nasprotno, spričo neizrazitosti bi bil le ovira, da se pride do pravilne rešitve. Poseči se mora vsekako po formuli češko-slovaškega ali nemškega načrta, pri tem pa predpostavljati, da je treba vpoštevati predvsem moment, kje bi nastala s splošnega vidika, da treba ohraniti ljudsko

zdravje, večja škoda: ali z obvarovanjem zdravniške skrivnosti ali z njenim razodetjem.³⁰ Ta moment, ki presoja škodo iz vidika ohranitve ljudskega zdravja, po našem mnenju še ni dovolj izražen niti v formuli, ki jo predlagata avstrijski ali češkoslovaški načrt. Treba bi bilo še posebej poudariti, da gre pri tehtanju interesov predvsem za presojo, kdaj bi nastala manjša škoda za občno zdravstvo, event. za osebno zdravstvo prizadetih. Da ni moči presojati, kot pravi Graf zu Dohna (str. 117), stvari tako kot pri matematičnem eksemplu, je jasno. Za vsak primer bo odločilno vestno pretehtanje križajočih se interesov po posebnih razmerah baš tega primera. Vsi drugi razlogi, ki se ne tičejo vprašanja narodnega zdravja, bi imeli le tedaj svojo moč, kadar bi bili istovetni s krivdo izključujočimi razlogi občnega dela kazenskega zakonika. Le na ta način bi dobili pravilno rešitev kolizije med kazenskimi normami in med zdravniškimi predpisi.³¹

Nekateri avtorji (n. pr. Ebermayer - Lobe - Rosenbergs, str. 960) smatrajo, da je krivdo izključujoči razlog v »poslovanju brez naloga« (*Geschäftsführung ohne Auftrag*) nesporno (*»unbestritten«*) podan, t. j. če tuja oseba za pacienta brez njegovega dovoljenja naroči zdravnika. Tu naj bi imel zdravnik pravico zdravniško tajnost razodeti naročilcu. Po našem mnenju pa te pravice nima, ako se protivi razodetju preiskovanec sam. Ne smelo bi se presumirati, da je volja pacienta ali preiskovanca *a priori* podana, niti tedaj ne, kadar je v ožjem razmerju dolžnosti, ki izvirajo n. pr. iz zakonske vezi, nedoraslosti otrok napram starišem ali iz službenega razmerja poslov.

5. Glede pregonljivosti, kvalifikacije in kazni radi neopravičenega razodetja zdravniške tajnosti

³⁰ To stran vprašanja je kot prvi pravilno povdaril Živanović, Principien, etc. (str. 320, 321).

³¹ Mimogrede dodajmo, da ne more veljati matematično isto za poklicne pomočnike pri ordinaciji, še manj pa za slušatelje medicine, kar velja za zdravnike v zasebni praksi. Za te bi bilo treba posebnih predpisov, ki bi morali biti vse skoz usmerjeni na najstrožje čuvanje tajnosti.

predlogom za edinstveni kazenski zakonik naše države ni mnogo prigovarjati. Če se pregrešek zasleduje po predlogu oškodovanca ali prizadete osebe, s tem ni rečeno, da se ščiti privatna pravna dobrina (nasprotnega nazora Živanovič, *Principien*, str. 314 in Osnovi, str. 135). Da bi se pa moralo zasledovati uradoma v vsakem primeru, za to ni potrebe. Kajti če izločimo vse možne primere, kjer je razodetje zdravniške tajnosti upravičeno in zato nekaznivo, ostanejo le še taki primeri kaznivosti, kjer utegne biti pretežni večini zasebnih strank ljubše, da se že razodeta tajnost ne obeša še na veliki zvon senzacionalne razprave na sodišču. Če ostane stvar širši javnosti prikrita, s tem zaupanje v zdravnike in njihovo molčečnost gotovo še ni omajano.

Na eno važno okolnost pa so pozabili novejši reformni načrti, ki pravijo, da naj se preganja delikt kršenja zdravniške tajnosti na predlog oškodovanca. Nedvomno nastane često velik interes na tem, da se ne izve vzrok smrti v širši javnosti, ker bi to, n. pr. pri samomoru, oblatilo svetel spomin na rajnika, morda pa tudi prizadelo hudo škodo njegovim zaostalim sorodnikom. Kdo naj ima v teh primerih pravico predlagati kaznovanje? Tudi tu se ne bi mogli odločiti za čisto uradno pregonljivost, ker bi se na ta način zaostalim sorodnikom utegnulo škodovati. Zato mislimo, da naj imajo pravico predlagati preganjanje vsi tisti bližnji sorodniki, ki majo pravico zasebne obtožbe radi onečaščenja spomina umrlega. Seveda pa mora to priti v zakonito besedilo!

Glede kazni bi bilo treba za primere razodetja zdravniške tajnosti in velike malomarnosti pač ustanoviti blažjo kazen.

Da kazensko sodišče ne bo imelo pravice, ustaviti izvrševanje prakse zdravniku, ki je zagrešil bodisi naklepno, bodisi malomarno obravnavati delikt, je vsekako pozdravljati. Manjka pa v osnutku našega kaz. zak. predpisov, kako naj se kaznuje zdravnik, ki prekrši zapoved, da naznani nalezljive bolezni. V § 250 je sicer govora glede zločina storjenega s tem, da kdo ne postopa po predpisih glede obvarovanja pred nalezljivimi boleznimi, ali ta norma ni napravljena za primere opustitve naznanjenja nalezljivih bolezni po zdravniku.

Po našem mnenju bi bilo razlikovati med različnimi vrstami nalezljivih bolezni. Opustitev po zdravniku, čeprav le kul-pozna, ki se tiče zelo nevarne epidemične bolezni (n. pr. na ljubo hotelirju, v čegar sobi se je pojavila difterija pri tujcu), je brez dvoma raz stališče ohranitve javnega zdravja tako težak delikt, da bi ga bilo zelo ostro kaznovati po sodišču. So pa tudi take nalezljive bolezni, kjer bi bila takšna strogost zakona odveč in bi zadostovalo prvič kaznovanje v administrativnem postopku, a šele ponovni povratek bi se naj kaznoval kot sodnijski pregrešek. Da bi moral zakonodavec določno opustitev naznanjanja bolezni, ki se znači za še hujši delikt po občnih predpisih kazenskega zakonika, kaznovati po strožjih predpisih za hujše občne delikte, je samo ob sebi razumljivo. Tu bi bilo pač tudi mogoče, da se vzame zdravniku pravica za izvrševanje prakse za vedno ali za določeno dobo po načelih izgube državljskih pravic. Taka določba bi bila potrebna zlasti glede na mlajše zdravnike, ki bi morda iz pridobitnih ozirov podlegli izkušnjavam, da bi hoteli nalezljive bolezni prikrivati. (H o c h e - B r a n d e n b u r g, str. 47).

B. Zakonodaja glede odprave telesnega ploda je bila izhodišče naše razprave. V teh primerih je stališče zdravnika v resnici zelo težavno. Zdravnik vidi mnogo gorja, ki pride nad žensko večkrat bolj po krivdi moža, kot po krivdi nje same. Pomoč z umetnim splavom, ki jo iščejo ženske v takih primerih pri zdravnikih, je le pri vitalni indikaciji dovoljena.³²

Če bi zdravnik sam kršil zakonito normo »ne ubijaj niti embrija«, bi storil zločin. O teh primerih v okviru naše razprave ne govorimo. Tajnost o samostorjenem zločinu ne more biti zaščiten. Pač pa spadajo semkaj primeri, v katerih izve zdravnik za odpravo telesnega ploda, ki jo je n a k l e p n o

³² Prim. mojo razpravo »Problem kazenskopravne zaščite telesnega ploda« v Pr. Vestniku l. 1924, šte. 5, dalje določilo novega zakona v Nemčiji od 25. maja 1926, str. 99, priobčeno v našem članku »Dopustivost ili nedopustivost umjetnoga pometnuća« (Mjesečnik l. 1926, šte. 8). Po časniških vesteh je oblastna skupščina v Zagrebu zahtevala strogo izvajanje zakona glede nedopustne odprave telesnega ploda.

povzročila ali — žena-pacientinja sama, ali pa — druga oseba. Seveda pa so najpogostejši primeri tisti, ki veljajo kombinaciji obeh primerov: žena-pacientinja je nasnovala naklepno odpravo telesnega ploda, a izvršila jo je druga oseba, morebiti zdravnik.

Obdržimo pred očmi našo tezo, da vrše zdravniki *officium nobile* v interesu javnega zdravstva. Kadar je poseg v materino noseče telo povzročil vsled sepse — otročniško vročico, ne more biti nobenega vprašanja, da mora vsak zdravnik postopati po predpisih, ki veljajo za naznanitev prenosnih bolezni. Ponovno povdarjamo, da je nezadovoljivo stališče do sledj v Sloveniji in Dalmaciji veljavnega zakona z dne 14. apr. 1913, po katerem mora zdravnik šele pri pozitivni diagnozi puerperalne vročice javiti uradnemu zdravniku primer obolenja. *Aut, aut*: ali se smatra raz stališče medicinske vede ta bolezen za tako nevarno in prenosno, da jo je treba uvrstiti v seznam zakona, onda — treba že sum bolezni dejati pod javno zdravstveno kontrolo; ali pa ni tako prenosna (juristi seveda ne smejo imeti v tem pogledu prav nobene besede), — potem pa je sploh ni uvrstiti med opasne infektivne bolezni.

Seveda je vsako naznanilo take bolezni za okolico bolnika neprijetno, s tem pa tudi mnogokrat zdravniku samemu — nezaželjeno. Marsikateri zdravnik se noče zameriti pacientu in njegovim ljudem, ker pride po naznanilu take bolezni do separiranja bolnika, desinfekcije, včasih do zaprtja obrta. Vse to je zelo nevšečno. Toda — država, ki diktira naznanitev, nudi v svojih bolnišnicah za prenosne bolezni dobro odpomoč in če bo že sum bolezni vsakokrat naznanjen, mnogokrat ne pride sploh do nobenih nevšečnih posledic. Zato zdravnik pri takih »socialnih konfliktih« (K i e n b ö c k, Berufsgeheimnis, str. 46) ne sme imeti pred očmi interesa prizadete bolnice, ampak javni interes narodnega zdravja.

Sicer naznanilo bolezni še ni naznanilo zločina. Stvar uradnih organov bo, da na podlagi naznanjene bolezni upotijo primerne poizvedbe, če se jim bo zdelo, da je glede na vse okoliščine podan tudi sum hudodelstva. Govoriti o odiju, ki pade na zdravnika, ko vrši svojo zakoničo dolžnost, ni umestno.

Narod bo pri korektnem postopanju prav vseh zdravnikov to sam uvideti moral.

Druga pa je v tistih primerih, kjer zdravstvenih ozirov ni, kjer ni prišlo do otročniške vročice, pač pa zdravnik izve pri zasebni ordinaciji, da je bilo storjeno hudodelstvo odprave telesnega ploda. Tu treba pomisliti, da je podlaga za udejstvovanje državne kaznovalne pravice samo tak dejanski stan, ki pomenja v smislu socialnega občestva neprimerno, pogrešno zadržanje, skratka antisocialno dejanje. Če država v svojem kazenskem zakoniku veleva, da je dolžno povzročen splav v interesu ohranitve človeške družbe kaznovati kot hudodelstvo, velja tudi za zdravnika, da pod nobenim pogojem ne sme podpirati možnosti, da se brez vitalne indikacije umetno splavljanje vrši ali celó naravnost v velikem stilu goji. Na drugi strani pa je v interesu države same, da se ohrani zaupanje naroda do zdravniškega stanu. Tu imamo torej opraviti s sukobom dveh javnopravnih interesov eminentno socialnega značaja. Kako ta konflikt razrešiti? Če naj bi nadvladala na vsak način dolžnost čuvanja zdravniške tajnosti, — trpelo bi narodno zdravje in to še prav posebno v primerih profesionalnega odpravljanja telesnega ploda za drag denar, pa ob zelo majhnih kavtelah za branitve sepse. Pridružujemo se docela predlogu H o c h e - B r a n d e n b u r g (str. 39 in 47), da naj gre zakonodaja srednjo pot: Zdravnik imej dolžnost, da naznani dejanski stan glede odprave telesnega ploda, imena zdravljene noseče ženske pa mu ni treba izdati; pač pa nesamo sme, ampak mora v interesu javne kontrole nad brezvestnim početjem nepoklicanih, zločinskih odpraviteljev in odpraviteljic telesnega ploda naznani le-teh imena zdravstveni oblasti, ki naj jih ovadi po uradni dolžnosti. Druga stran take zakonite uredbe bi pa seveda morala biti ta, da bi imel zdravnik tudi na sodišče kot priča poklican popolno svobodo, v takih primerih izpovedati o vseh stvarnih podatkih, ki se tičejo storjenega ali poskušnega hudodelstva, — imena svoje paci-

entinje pa nikoli ne bi bil primoran izdati.³³ Taka uredba materije s stališča zakonske tehnike ne bi delala nobenih težav, bila bi pa korak odločilne važnosti v borbi države za ohranitev zdravja in naravnega razvoja populacije.

Vrednost pravnega predmeta v načrtu enotnega civilnopravnega reda za našo državo.

Dr. E. Pajnič.

Načrt bodočega zakona o sodnem postopanju v državljanskih pravnih stvareh za vso kraljevino se pač bistveno naslanja na avstrijski pravilnik o sodni pristojnosti in civilnopravdni red, kakršna sta v veljavi v Sloveniji in Dalmaciji, ne ozira se pa na zakonite izpremembe gornjih zakonov¹, ki so jih povzročile silno izpremenjene gospodarske razmere, zlasti zmanjšana kupna moč denarja pri nas. Slednja vpliva na določitev vrednosti pravnega predmeta, ta vrednost pa je merodavna za določitev stvarne pristojnosti sodišča, ki naj reši zadevno pravdo.

Komisija, ki je sestavila načrt, je glede kupne moči našega dinarja zavzela stališče, da ustreza deset sedanjih dinarjev nekako enemu predvojnemu dinarju.² Potemtakem bi se

³³ Hoche-Brandenburg (str. 39) opozarjata na odločbo nemškega državnega sodišča z dne 16. maja 1914 (Zbirka kaz. sod. odločb, zv. 48, str. 268), ki je priznala zdravniku, da sme kot priča zaslišan glede posameznih točk svoje izpovedi odkloniti odgovor. Za današnje pravo v naših pokrajinah, kjer velja določba slična § 153 starega avstr. k. pr. r., bi bilo tako, v Nemčiji le »širokogrudno« tolmačenje povsem zakonito, ker govori ta paragraf tudi o možnosti odklonitve posameznega vprašanja. Žal, ta možnost odklonitve odpade, če se postavi sodišče na stališče, da je primer take važnosti, da mora zdravnik navzlic izraženi volji, čuvati svojo tajnost, vendar le izpovedati.

¹ Zak. 30. jan. 1922 Ur. l. št. 150/22 in uredba 15. aprila 1924 štev. 16.435, št. 106 Služ. Nov. posl. XXIII, Ur. l. 144/24).

² Glej »obrazložjenje« k načrtu.